

חברת א'

(נוסד בשנת תרע"ג בפולין)

שנה י'
(להופעתו בארצות הברית)

חדש ניסן, תרצ"ו

הפרדס

קובץ רפני חדשי

יופיע לאור כעת בשיקאגו

ישא מדברותיו להגדיל תורה ולהאדירה כהשתתפות נאוני וגדולי דורנו שליט"א

העורך והמו"ל

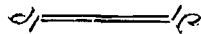
הרב שמואל אהרן הלוי פרדס

מלפנים רב ור"מ בווירצ'ה ובבדיון (פולין)
ראב"ד במשטשקאקאוו (גאליציען), וכעת בשיקאגא.

מחיר "הפרדס" לשנה:

כחו"ל: — 2 דולר

בארצנו: — 3 דולר

"HAPARDES"

Rabbinical Monthly Journal

Price—\$3.00 Per Year

Volume 10

APRIL, 1936

Number 1

RABBI S. A. PARDES, Editor

1408 Independence Blvd.

Chicago, Illinois

Phone: ROckwell 3900

Entered as second class matter November 15, 1928, at the Post Office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879.

תכנ הענינים

הפרדס לשנתו העשירית. — אזוהרה מאגודת הרבנים. — לקדושת וטהרת
מיטפחה בישראל. — על שאלת השהיטה, פוילין, ניו יארק. — זה לי עשרים
שנה, להמוסד עזרת תורה.

ה מ ע ר כ ת

- (א) עניני ברכות — — — — — הרב רי"ל זעלצער, ניו יארק, נ. י.
(ב) זריעת תבואה לפני הפסח — — — — — הרב רי"ל גרויבארט, טורונטו
(ג) הבהירות ליו"ט שני — — — — — הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי ירושת"ו
(ד) דין ע"א נאמן באיסורין — — — — — הרב שמואל קושעלעוויטץ, בראנקס
(ה) להבדיל בין כשר לטרפה — — — — — הרב רש"א הלוי פרדס

ד ב ר י א ג ד ה

- מצה זו — — — — — הרב רא"י הכהן קוק זצ"ל
חג המצות — פסח לעתיד — — — — — הרב רי"ל גרויבארט, טורונטו
הרבוק — — — — — הרב ר' משה הורוויץ, הרמ"ה, ניו יארק, נ. י.

בעולם היהדות והרבנות

למצב החנוך והכשרות בא"י. — ברכתי ליישוב. — לשאלות הרבנות בירושלים.
ועד הכשרות נניו יארק רבתי. — למצב הכשרות. — מיני חלב של בארדענס
כשר לפסח. — מיני חלב של ראשקאס כשר לפסח. — המיטקה של ר"ד
פעפפער. — כרכישאות מלאכותיות. — חבל על ראבדין ולא משתכחין. — שלא
שינו את מלבושיהם. — חג היובל. — חג הארבעים. — חג נשואין. — קול
קורא מהתאחדות השוחטים גולי גרמניה בארץ ישראל.

מורעות בעולם התורה ועולם הכשרות והמסחר.

עזרת תורה

כבר נעשה חוב קדוש בכל שנה ושנה, אשר
מיום ז' אדר וכל החודש ניסן מוקדש להכרות
צדקה בעד המוסד "עזרת תורה".
בשנה זו יותר החוב קדוש מוטל עלינו להכרות
צדקה בעד עזרת תורה, כי הידיעות אחרונות
מסוביטה רוסלאנד אין לתאר גודל המצוקה
והצער אצל הרבנים ות"ח וכלי קודש שם. ובפרט
כעת אחרי סגירת חנות "טאָרנסין", אשר היוקר
גדול מאוד. כעת לפני חג הפסח נחויז לנו
תמיכות גדולות בעד המוסד עזרת תורה, אשר
ממש כל עזר ותמיכה הנשלח שם היא פקוח
נפשות והצללת אלפי אומללים.

ולרגלי מלאת עשרים שנה מיום הוסד עזרת
תורה, נכונים אנחנו בעז"ה להרפיש בקרוב ספר
הזכרון בשם "לוח היובל של עזרת תורה"
שלכד עניני עזרת, קולות קריאה ודו"ח מכל
הנעשה עד כה, יכיל בתוכו ענינים שמושיים
ומועילים לרבנים ולבע"ב. וביחוד לוח לחמשים
שנה ומציעים אנו בזה לכל הנרביים לרשום בו
שמות קרוביהם הנפטרים. ויהי להם למזכרת
בהיותו מצוי על שלחן רבנן ובע"ב נכבדים.
המחיר בעד זה מעשרה דולר ומעלה — הכל לפי
המקום.

הכתובות:

EZRAS TORAH FUND
673 Broadway, New York, N. Y.

הפרדס לשנתו העשירית

עומדים אנו עכשיו על מפתן השנה העשירית לקיומו של "הפרדס" ירחון התורני היחיד המתקיים במדינה זו. ובלב מלא שמחה יכולים אנו להרגיש שיצא בשלום למרות כל הקושיים והמכשולים שעמדו על דרכנו כמשך תשע שנים הללו, ומקווים אנו שגם דרכו הלאה יהיה בשלום. כבר הכירו בעולם התורה את חשיבותו של "הפרדס", ובכל מדינה ומדינה, עיר ועיר, נמצא "הפרדס".

כל גאוני הדור, באירופה, וארץ ישראל, העמידו "הפרדס" כתור עתון תורני היחיד בעולם, בהדרו והשיבותו, ועבודתו הגדולה לטובת כל מוכדי התורה, ויהדות בעולם.

השפעתו של "הפרדס" הלכה הלוך והתגבר, העם מתיחסים אליו ביחס של אמון ורצינות, מזהרים המוכרים כל מיני סחורות שחותם הכישרות מונח עליהן מהררים להכריז על סחורותיהם ב"הפרדס", באשר יודעים כי מודעה ב"הפרדס" מעידה על כשרותה האמתית של הסחורה בלי פקפק כל-שהוא.

"הפרדס" הנהו האורגן היחיד של רבני ישראל באמריקה העובדים על המשמר, המסורים באמת ובתמים לקדושי עמנו וקניינו.

"הפרדס" תומך בכל תנועה חשובה לטובת התורה ויהדות, "הפרדס" הנהו מעורר תמיד, השכם ועורר לטובת מצב הרבנים וכבוד התורה.

כבר הודעתי שאי אפשר עוד בשום אופן להשאירו בצמצומו, להופיע פעם אחת בחודש, ונחוץ לכל הפחות שיופיע פעמים בחודש, ותקוותי בטוחה, אשר השנה, שנה העשירית, יביא ברכה מרובה ל"פרדס".

כל קוראי וחותמי הפרדס יעשו נא למלאות חובותיהם ל"הפרדס".

המציאו דמי החתימה, הרימו קהן "הפרדס" יגדיל תורה ויאדיר.

אזהרה

ווי עם איז אונז בעקאנט פארקויפט מען זעהר פיעל שפייז פאררוקטען אויף פסח מיט

דעם אויפשריפט "כשר לפסח" מאנופעקטשורט פון לייטע וועלכע ווינען קיין מחזקים בכשרות, און האָבען אויך ניט קיין השגחה פערלעס-ליכע רבנים מובהקים. די פרארוקטען וועלכע ווערען געמאכט פון אַזעלכע מאנופעקטשורערס, איז זייער כשרות אין ספק א גאנץ יאָהר, און עַל אהת זכמה צו געברויכען די ארטיקלען אויף פסח איז דאָ אַ חישש פון "איסור חמין", וואָס דאָס איז איסור "כרת".

ספעציעל בנוגע שמאַלץ און וועדעזשעטיי-בעל פעטס, וויינען, ברענדיס, קייס, מאַספּאַראַ ניט און קענדי אויף וועלכע עם איז דאָ א סך מכשולים בנוגע זייער כשרות אויף פסח.

וועגען וויינען און ברענדיס מוז בעזנדרער בע-טאָנט ווערען אז עם איז אין דעם לייזן פאַראַן זעהר פיעל ויופים — עם ווערט שוין שליי-וואָוויז אויך נאָכגעמאכט, דאָס ווערט געמאכט פון אלקאהאָל מיט עסענס פון פלויכען, וואָס מיר פאַרשטעהען ניט די כשרות דערפון; און עם פעהלען ניט קיין צעטעלאַך כשר מיט פאַל-שע הכשרים פון פאַלשע מכשירים, וועלכע גיי-בען זייער הכשר אויף אַלעס, נישט וויסענדיג און אפילו ניט וועלענדיג וויסען אויב עם איז כשר צו ניט.

אויך ווילען מיר בעקאנט מאַכען אז די טרענטשינער שליוואוויז מאָר מען ניט יווען, סיידען די היינזאָהריגער וועלכע טראַגט דעם הכשר און זיגעל פון הרב יהושע גראַס, דער רב פון טרענטשין.

און מיר ווינען מזהיר די אירישע מענער און פרויען אז זיי זאָלען ויין פאַרויכטיג צו קויפען די ארטיקלען אויף פסח נאָר פון אַזעלכע געשעפ-טען וועלכע האָבען אַ לאַנגזאָהריגע חזקת כשרות און אַנערקענט פון רבנים מפורסמים אַלס נאָמנים אויף כשרות.

ביי דער געלעגענהייט ווילען מיר ווידער אויפמערקזאם מאַכען וועגען דעם "כשר פוד גייד" אַז מען זאָל זיך אויף דעם ניט פאַרלאָ-זען, ווייל ער איז נאָר ניט קאָדעקט. אויף גע-וויסע ארטיקלען וואָס ער שרייבט אז עם איז "א. קיי", און דערביי שטעהט "ראַבינקאַל טריי-בונאַל", האָבען מיר אָנגעפרענט ביי די רבנים

אותם, ובאים ביחד עמהם לסדר קידושין, או בשאריו מסיבות, יש מאתנו אישר באים בבתי כנסיות שלהם, אשר מתפללים אנשים ונשים יחד, וזהו כתרם מרבנן גאוני קישואי ז"ל. יש מאתנו אשר גדלו והנכו את בניהם בסעמינאר שלהם, וזהו גרם החוצפא שלהם להעמיד עצמם בתור רב, ולהורות הלכות בניטין וקידושין.

כל טענתם אשר אין לנו אומרים ההלכה טעות הוא בירם, ההלכה פסוקה מכל גאוני הדור הי"ו, אשר גט כזה שרוצים לעשות כפי הצעה שלהם הוא גט פסול בטל ומבוטל, והאשה תהי' אשת איש ובניה ממזרים, וזהו מפורש ברמב"ם פ"ט מהל' גירושין הכ"ה, וכבר נדפס בהפרדס לחורש סיון תרצ"ה, ושם אומר מפורש כי תקנה זו להיות האשה כותבת את גיטה נ"כ לא מהני דצריך הקנאת הבעל, ולא מהני ע"י שלוחו, ואין זה זכיה להבעל, וכבר החליטו גאוני הדור הי"ו שבענין כזה אין לנו רשאים לפלפל עמהם.

העיקר אשר נאמרה הלכה פסוקה מהגאון רא"י הכהן קוק זצ"ל ולהגאון ר' יוסף ראזין זצ"ל ולהבל"ח הגאון ר' חיים עוזר גראדענסקי שליט"א מוילנה, וכל גאוני הדור מיוראפ וא"י שליט"א "שאין בהצעה זו שום ממש, ואם יתעקשו להעמיד על דעתם המשובשת נפרסם באמריקה ובכל המדינות להבדל מהם ובלי להתחתן אתם ויבוא עי"ו פירוד במחנה ישראל. והמה אינם שומעים לקול התורה "ע"פ התורה אשר יורוך" המה גאוני הדור המובהקים שליט"א להם נתנה הכח ורשות לרון ולהורות ולהם לנו שומעים.

במכתב האחרון בשם "מחאה גלוי" אומרים "ועל הקונסרבטיבים ולכל המושפעים מהם הננו פונים בקריאה לבכית! שימו נא אל לבכם את האסון הנורא שתביאו על ידי מעשיכם לקדוע בבית ישראל קרע שאינו מתאחה לעולם, חדלו להרע לבית ישראל במכה טריה שאין לה תקנה, כי הפסול לא יפקע ולא יבטל לדורי דורות ותשמרו מלהכשיל ולהכשל באיסוד אשת איש וממורת", (הפרדס, שנה ט' חוברת י"א) וחתום עליה גאוני הדור הי"ו, הרב ר' חיים

פון דעם טריבונאל וואָס רעד "נייר" האָט אונז אָנגעגעבען, און זיי האָבען געענטפערט אז זיי ווייסען ניט פון וואָס צו זאָגען. אויף אַ געוויי סען ארטיקעל וואָס ער שרייבט די אויבען דערר מאָנטע ווערטער האָט איינער געמאכט א באַד שטעלונג פון דער קאָמפאָני און די קאָמפאָני האָט געענטפערט אז זי קען ניט שיקען דעם ארטיקעל ווייל זי מאַכט ניט קיין כשר'ע. בברכת חג ישמח וכשר,

אגודת הרבנים דארצות הברית וקנדה

לקדושת וטהרת משפחה בישראל

אין לתאר העזות והחוצפה מתלמידו שעכ" טער'ס סעמינאר, אשר אינם שומעים לגאוני הדור הי"ו, אשר כבר פרסמו נגד הצעה החדשה שלהם להנהיג סדר חדש בנישואין, שיעשה הבעל את אשתו שליח, והיא יכתוב בעצמה את גיטה, שזהו להרבות ממזרים בישראל. והצעה זו הוא קרע בבית ישראל קרע שאינו מתאחה לעולם.

כאספתם האחרונה, יצא בעל הצעה ד"ר לור אים עפשטיין, בדברים כאלו, דברים חדים נגד התורה הקדושה, וכפי שנדפס דבריו בלשון אנגלית בעתונים, צייר גודל הצרות של הנשים אשר המה כולם ברשות הבעל, כשפחה תחת ארונה, ואין לה ישום רשות להפטר ממנו, רק הבעל הוא יש לו הכח ורשות לגרש אותו, וזהו טענו כל הכופרים בתורתנו הקדושה.

בימים אלו נשלחו מהם מחברת, לשאלת העגונה, בעברית, ביהודית ובאנגלית, ושוב המה כטענתם, אשר אחרי סערת המחאות מאגודת הרבנים לא הועילו לברר וללכץ לסתור את הצעה זו, והמה מעמידים עצמם, כאלו המה ג"כ מרכז של רבנים, ושתי סיעות של דכנים מתנחחות ומדיינות זו עם זו, והמה מבקשים יהודי אמריקה לבוא להם לעזרה.

מי הוא הגורם, אשר אלו קטני דעת, אשר אינם שייכים לשום הלכה ובפרט לגיטין וקידושין יהיה להם החוצפא והעזה, שיעמידו עצמם בתור רבנים? אנו צריכים להתורות ולומר אשמנו! יש אתנו רבנים אשר מכבדים

כשר, הנשמע כזאת? ועוד יש להם אותם הלבושים בחלוקא רבבנן לעוזרם ולסייעם. בפולין הרשעה נתאשרה הנזרה על השחיטה בממשלת הסיים, ורק החליטה אשר לשחיטה כדת של תורה יהיה הרשות נתונה רק ליהודים, ובתי מטבחים להם לבדם, ויהיה מסור להשגחת הממשלה. כל יהודי פוילין, וכל עולם היהודי נתנו מחאות גדולות לממשלת פולין על זה, ועוד תלוי בידי הסענאט, המה צריכים עוד להתאשר חוק זה. בנתים התחילו פוגרומים גדולים בערי פוילין, והיהודי פוילין נדונים להרוג ולאבד ואנו מתפללים להשי"ו, הבט משמים וראה, ויחיש עזרה במהרה.

זה לי עשרים שנה

להוסד המוסד "עזרת תורה"

ביום ט"ז אלול, תרצ"ה נתמלאה עשרים שנה מיום נוסד המוסד "עזרת תורה".

בחודש אלול תרע"ה נוסד המוסד "עזרת תורה" על ידי אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה. בתחלת שנה שניה למלחמה העולמית אשר רוב היהודים נגרשו, מליטא, פוילין, גאליציע, ונחרבו בתיהם, וכלו ונאכרו מקורות פרנסה, ובאו יהודי אמריקה לעזרם ולתמכם ביסדם יסודי עזרה הנקרא "דו שאינט דיסטרי-ביו שאן קאמיטע", "סענטראל רעליה", "פיפעלס רעליעה", ואז התעוררו הרבנים ליסד קרן מיוחדת לתמיכת הרבנים באירופה, ונשלח קול קורא חם ונלהב לכל הרבנים וחובבי תורה, להודיע להם המצב הנורא בארצות אירופה, ובפרט להמצב הנורא והאיום של הרבנים. מהם אשר נגרשו מעריהם, ונגרשו למרחק. הפול קורא הזה הצליח הרבה לעורר יהודי אמריקה, ונשלח סכומים גדולים לתמיכת "עזרת תורה", והרבה גדולות עשה "עזרת תורה", עד כי במשך עשרים שנה, נשלח עזרה לרבנים ושאר משרתי בקודש קרוב למיליון דולר.

בשנים האחרונות לרגלי המשבר הכספי נתקטנה, ההכנסה לעזרת תורה, בעת אשר היה שנים אשר הסענטראל-רעליה מסר שלשת אלף

עוזר גראדזענסקי, ויילנה, הרב ר' חנוך העניך אייגעש, ויילנה, הרב ר' שמעון יהודא הכהן שקאפ, גראדנא, הרב ר' ברוך דובעד לייבאוויין, קאמינעין, הרב ר' אלחנן בונם וואסערמאן, באראנאוויין, הרב ר' יצחק זאב סאלאווייציק, בריסק, הרב ר' אברהם צבי הירש קאמי, מיר. ואתם הקונסרבטיבים בעקשנותכם, לבוא מכה אל הפועל, ולסדר הצעתכם, ולהרבות ממזרות בישראל, בשם ר' ותורתו, ובשם כל הרבנים גאוני הדור שליט"א, אומרים לכם. היה לא תהיה! אתם תחרבו עם בתי כנסיותיכם ותורת ר' קיימת לעד ולעולמי עולמים, וח"ו לא יהרסו קדושת וטהרת משפחת בתי ישראל.

העת בא אשר אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה יקראו ועידה גדולה מיר אחרי חג הפסח, וליתן חוב קדוש על כל רב ורב חבר לאגודה"ר לבוא לוועידה זו בלי שום דיחוי, ועידה זו תתן הכרזה לכל יהודי אמריקה ולהראות הלכה פסוקה להצעה זו, ע"פ הסכמת כל גאוני הדור הי"ו.

על שאלת השחיטה

פוילין, ניו יארק.

בימים אשר הודעזעה כל עולם היהדות, על רע הנזרה בפולין, לבטל השחיטה המסורה לנו מסיני, וברצונם לאסור השחיטה בלי המום מקודם ע"י אלקטרי, וזה יביא אשר יהודי פוילין לא יוכלו לאכול בשר כשר, באותה העת באים אנשים מהוצפים ועזי פנים בעלי המקולין בנייר יארק רבתי, וברצונם נ"כ לעשות מעשה עמלק, להבטיח כל יהודי ניו יארק באכילת עופות נבלות וטרפות. ואינם מרוצים לסדר השנחה של ועד הכשרות הכללי, בהנהגת השחיטה עם סימן של כשרות, בארץ אשר ב"ה הממשלה אתנו, והשופט העליון מעקק נתן כח ועצמה בפסק דינו ובירר אשר השחיטה כדת של תורה הוא המעולה, ונותן הרשות לרבני ניו יארק רבתי המאחדים לוועד הכשרות הכללי, שיש להם הכח לעשות סינים וגדרים במצב השחיטה הכשרה לעופות, ובאים אנשי בליעל אלו, וכופרים בעיקר, ואינם מדוצים להנהגת השנחה של סימן הכשרות לעופות שחוטים

דכבר אכל וקני' לכ"ע, א"כ אין כאן בוצע ברך. ומאי ראי' מביא מזה.

אלא דגירסת התוס' דברכות דמ"ה ד"ה טבל כו' גדים ואכלה ובגליון הש"ס העיר ע"ז מב"ק הנ"ל ולגירסת התוס' הנ"ל קשה מאד דגרים ואכלה, ואברכת המזון קאי, איך מביא הש"ס ראי' לראב"י סובר דשנוי אינו קונה, כיון דאכלה וכבר לעסא, ובלעיסה נעשה שלו ל"ה גם אם שנוי בעלמא אינו קונה. וכנ"ל וע"כ צריך לומר דרק לענין ברכה יש כאן איסור, וכדדחי רבא שם, אבל לאביי קשה, וצריך לומר ולתרוץ דהתוס' לשיטתיה ב"ס צ"נ ע"ב ד"ה רבי שמעון כו' דלאו דוקא אמרו דבר אחר, אלא בחדא שיטה קיימי, דהא רבי שמעון מודה בטואו וארגו דקונה כו' יעוי"ש. וכמו כן יפרש לראב"י דבטחנה לשה ואפאה שכ"כ הרבה שנויים נעשו הוי כטואו וארגו לר' שמעון ושפיר קנה, ובזה יתורץ קושי' עצומה שכתבו והפריש חלה, חלה זו מה טיבה היאך יכול להפריש עיסה שנויים נעשו הוי כטואו וארגו לר' שמעון ושפיר שם שהקשה כן ונרחק בזה הרבה מאד, ולפי דברינו שמורה דאב"י שהכא קונה שפיר, הוי הפרשתו הפרשה אלא לענין ברכה הוי בוצע ברך כו'.

ומעתה מביא רש"י שפיר ראי' מב"ק שם, דמראב"י נשמע לר"מ, דלר"מ שנוי אחר הוי כמו הרבה שנויים לראב"י, ואף דבהרבה שנויים קנה לראב"י, אבל לענין ברכה הוי בוצע ברך, וכן הוא לר"מ בשנוי אחר דאף דקנה לדידיה, אבל לענין ברכה הוי בוצע ברך, ואין נ"מ לענין ברכה, אלא בהרבה שנויים דלראב"י הוי בוצע ברך, ולר"מ לא הוי בוצע ברך ויכול לברך, אבל היכא דלא הוי אלא שנוי אחר דלעיסה קניא, לכו"ע אסור לברך דהוי בוצע ברך, וישפיר פריך הש"ס דמאי הא לא קא חזי ליה.

ולפי"ז יתורץ קושי' הרא"ש פ' כל שעה על הרמב"ם בפ"ז מה' מצה, דאין יוצא ידי חובתו במצה גזולה דקשה מהירושלמי הנ"ל הרא דתימא בתחלה אבל לבסוף רמים הוא דחייב לו ומשמע דבריעבר יצא, ועי' בק"נ שם דהפירוש רמים היא דחייב לו וחייב בהמ"ז לבסוף ולא הוי בוצע ברך וא"כ יצא ידי מצה ג"כ יעוי"ש.

דולר לחודש בעד עזרת תורה, כעת נפסקה אותה הכנסה לגמרי. בשנה הזאת היתה הכנסת "עזרת תורה" עשרים אלף דולר. זהו הכנסה מועטת, אבל על כל זאת נתמלאו אלפים דרישות שנשלח להם עזרה ותמיכה, ביותר העזרת תורה תומך לכל רב ות"ח ומשרתי בקודש בסוביטה, לבוא לארץ ישראל. וגם בשנה הזאת במספר ארבעים ת"ח נתמכו בסכום גדול, לטובת בואם לארץ ישראל.

"עזרת" תורה כולו כליל מוקדש לטובת דברים ומשרתי בקודש באירופה, והוצאת הלשכה מועטת.

לשכת עזרת תורה מעת הוסדה הוא בשכנות עם לשכת אגודת הרבנים, כעת, 673 בראדוויי ניריאק סיטי.

יותר מחמשים רבנים, הגדולים והחשובים, המה עומדים בראש המוסד עזרת תורה, נשיא המוסד עזרת תורה, הגאון הגדול איש האשכולות הרב ר' ישראל הלון ראזענבערג שליט"א. מזכיר המוסד, הרב הגאון המפורסם מו"ה יוסף אליהו הענקין שליט"א.

סימן א'

עניני ברכות תשובה לגזול אחד בכרוקלין

(המשך מח"ט חוברת י"ב סימן ס"ד)

הדרנא לקמייתא דלמאן דסובר שנוי קנה לא שייך כלל בוצע ברך, ואפשר לומר דבאמת גם לראב"י דסובר דשנוי אינו קונה בלעסא קניא, ולא דמי לפירות והרקיבו, דהכא בלעיסה כבר אי מאוס ולא חזיא למידי, כדבריו רש"י ז"ל בכתובות ל' ב' שם, והוי כאבוד וכלה ורק חיוב רמים יש עליו, וגם לדידיה לא הוי בוצע ברך בזה וכמבואר בירושלמי הנ"ל.

ובאמת בש"ס דילן גרסינן טחנה לשה ואפאה ומיורי קודם אכילה. והפירוש כיצד מכרך ברכה לפניו, ולפניה בודאי דאי אפשר לברך כיון דסבר דשנוי אינו קונה, אבל לענין מזמנין

מכרז ומנ"ל דמברך בתחלה או לכסוף נלא שנוי, וי"ל דייק למה דס"ר דאביי בריש הגזול טעמא דר"א דשנוי אינו קונה, ומ"מ דייקין מינה דברכת המוציא מברך, ומש"ה הביא דבינו ראייה מתחלה מסנהדרין, ולא די לו בראי' זו מפני קושיא, וע"ז מייתי עור דאיה מב"ק, עב"ל.

ואכתי יקשה למה לו להרא"ש להביא הגמ' מסנהדרין, הי' לו להביא הגמ' דב"ק ולא יקשה מידי.

והנראה לי בכונת הרא"ש כך, דהביא הא דסנהדרין דאזלא כסוגיא דעלמא דשנוי קונה, וא"כ בודאי דחייב לברך עליו והרבנות היא דבכ"ז הוה מנאץ, והביא הא דב"ק מהא דאביי דר"א סובר דשנוי אינו קונה, וא"כ בודאי דהוי נאויז ומנ"ל דבכ"ז חייב לברך, ולכן הביא הרא"ש הא דסנהדרין ורב"ק.

והנה לשי' רש"י ז"ל דסובר כהרמב"ם ז"ל דעל אכילת איסור אין מברכין ומפרש כיצד מברך דאסור לברך, היכא דאיכא נאויז, וא"כ הרבותא דרירי' הוא דאף שקנה בשנוי ונעשה שלו בכ"ז הוי נאויז ואסור לו לברך וא"כ הי' לו להביא מסנהדרין הנ"ל דאף דקנה בשנוי אין כאן ברכה דהוי נאויז ולכן הגיה הב"ח ז"ל שהוא ט"ס וצריך להיות סנהדרין ולא ב"ק.

ולפי שביארנו לעיל דגם לאביי בהרבה שנויים גם לראב"י קנה ורמים הוא דחייב לו אם כן שפיר הרבותא גם כן בכ"ק ובכונה הביא רש"י מסכתא ב"ק דקדים בסדר הש"ס. ועוד דמוה מוכח יותר לומר דבשנוי אחר לכ"ע הוי בוצע ברך ור"א אינו יחידאי אלא בהרבה שנויים כנ"ל. וקו' כתר"ה מתורצת שפיר.

והנה בתוס' שם דמ"ה ד"ה אכל טבל כו' הקשו תימה דאמר בעדכין ר' ע"ב הכל מצטרפין לזמון כהנים לויים וישאל פריך פשיטא ומשני לא צריכה אע"ג דכהן אוכל תרומה וישאל חולין. אלמא אע"ג דתרומה אסורה לישאל אחרי שהכהן יכול לצרף עם הישראל לאכול בחולין מצטרפין לזמון והכא נמי דחד מינייהו אכל טבל דאין ראוי לאחרים אמאי אינו מומנין ויש לומר דאכלת טבל לא שמה אכלה דלא חזיא

ולפי דברינו הש"ס דילן דפריך דמאי והא לא קא חזי, פליגי ע"ז וסובר דגם לכסוף הוי בוצע ברך כו' והרמב"ם פסק כש"ס דילן כדרכו בכל מקום לפסוק כהבבלי נגד הירושלמי.

אולם אכתי צריך להבין נהי דהוי בוצע ברך לענין ברכה, אבל אמאי לא יצא בדיעבד במצה גזולה, והא מני לעסיה קניא ורמים הוא דחייב לו, ובלולב הגזול פסק המחבר בסו' תרמ"ט דאם קנהו בשנוי דיוצא בו, ובמצה גזולה פסק בסו' תנ"ד דלא יצא בה אף בדיעבד, ואין לאמר דהוה מצהב"ע, דהא הלעיסה לא הוי מצוה כלל דהא בלע מצה יצא, וכבר נעשה שלו משעת לעיסה, ועי' במג"א שם ובסו' קצ"ז ובט"ז ושאר פוסקים שנרחקו בזה בכה ובכה ואכתי טעמא בעי.

ונראה לומר בטעמו של הרמב"ם כך, דנהי דמכי לעסיה קניה, אבל אי מלאחר לעיסה חשבינן הא כבר אימאום, ואינו חשוב לחם לצאת בו יד"ח מצה, דלא עדיף מעיסת הכלבים, ואף דלרירי' חזי, היינו דמיקרי אכילה, אבל לחם תו לא הוי והא דיוצא במצה כשרה, היינו משום דהתורה אמרה תאכלו מצות וזהו דרך אכילתה ועיקר מצותה בכך, ודרא אכילה היא הלעיסה והבליעה, אבל דל הלעיסה ונחשוב משעת הבליעה, אין זה ראוי לצאת בו יד"ח מצה, והא דבלע מצה יצא ונחשב זה אכילה היינו דבלע מצה שלמה, אבל מצה לעוסה לא חשיבה לחם לענין לצאת בו חובת מצה וע"כ צריך אתה לצרף את הלעיסה וא"כ הוי מצוה הבאה בעבירה ונכון. ובגזול חטים ועשאו מצה דקנה בשנוי קודם אכילה פסק המחבר שם דשפיר יוצא בה ולענין ברכה סתם המחבר אם יברך או לא ובה' לולב שם כתב דלא יברך, ונראה דהטעם הוא משום דבגזול חטים או קמח נעשו בו הרבה שנויים אבל בלולב שנעשה בו דק שנוי אחר פסק דלא יברך כמבואר לעיל.

והנה בקרבן נתנאל שם אות ק' כתב וראיתי בס' מע"י ריש פרק שלשה שאכלו שהק' דברי רבינו אהרדי שמסיק שם שעל דבר אסור מברך תחלה וסוף כו' ומסיק וא"ת אכתי מאי מייתי ראייה מהא דגזול חטין ואפאה כו' התם שאני שקנה בשנוי, ואינו חייב אלא דמים ומש"ה

אכילה לנבי האוכל ולהיבנו בהמ"ז, אבל אינה נחשבת אכילה לנבי האחרים דנימא שקבעו לאכול ביחד, דכיון דאוכל דבר דלא תזיא לשום אדם אין לומר קבעו עמו באכילה, ואינו מהבורתם וממילא לא שייך ג"כ לומר דיכול לאכול מהיתר שלהם, אבל בכהן בתרומה אף דלהיישראלים היא אסורה להם ולא תזיא להם, אבל לכל הפחות לכהן האוכלה ראויה לו והיא אכילה חשובה, וכיון שיכול לאכול משלהם הרי הוא בקביעותם ומצטרף שפיר.

ועפ"י נבין מה דמסקי התוס' והוא הדין אם שלשתן אכלו טבל דאין חייבין לזמן כדאמרין ב"ק צ"ד הרי שגזל סאה חטים טחנה אפאה ואכלה ומברך עליה אין זה מברך אלא מנאין.

ולכאורה קשה מאד מאי קמ"ל התוס' בזה ואדרבה מכש"כ הוא דאם בשנים אוכלין היתר ואחד אוכל טבל, אין מומנין משום דאכילת טבל אינה נחשבת אכילה, א"כ כ"ש בשלשתן ומה חידשו בזה, ועוד דהא הטעם דאין חייבים לזמן הוא משום דאכילת איסור אינה נחשבת אכילה, א"כ לאיזה צורך הביא הא דב"ק צ"ד, הא בלא"ה לא שייך שם זימון משום דאינה נחשבת לאכילה כו'.

וע"כ צריך לומר כדפירשנו, דאכילת טבל היא אכילה, אלא לנביה האחרים הקובעים אין נחשבת זה אכילה שיהא חל ע"ז קביעות, ולכן התו' משמיענו דה"ה בשלשתן שאכלו טבל, דלא נימא דכיון דאכילה הוי, ולא שייך דהאחרים אינם קובעים דהא כלם אכלו טבל וא"כ חייבים לזמן. ע"ז מביא הברייתא דב"ק הנ"ל דאין זה מברך אלא מנאין, והיינו אף שחייב לברך עליו כפי' הרא"ש, בכ"ז הוא מנאין ג"כ, וכיון שיש ניאוצ בברכה זו, ע"כ אין שייך בזה חיוב זמן, מטעם ניאוצ. אבל באחד שאכל טבל והשנים האחרים אכלו היתר התם הטעם דאין מומנין הוא משום דלא הוי בעצם שום קביעות. אלא דבכ"ז צריך אפשר להטעם השני ג"כ דלא נימא דלא גרע מאכל עלה של ירק או פירות דאף דלא קבע מצטרף לזמן. וה"ל נהי דלא הוי כקבעו, יצטרף עמם כמו אכל עלה של ירק, אבל מפני הטעם דנאוצ, אינם רשאים לצרפו

אף לכהן אבל תרומה לכל הפחות ראויה לכהן האוכלה.

ולכאורה קשה מה תימא הוא. הא לא דמי כלל לתרומה היא אכילת היתר ונחשבת אכילה, אלא שהיישראלים אינם יכולים לאכול עמו, וכן סגי במה שהוא יכול לאכול עמו, דהוי כאכלו ביחד ומצטרף, אבל טבל הוא אכילת איסור ואינה נחשבת אכילה כלל, ומה יועיל זה שהוא יכול להצטרף לאכול עמהם מכיון שלא הי' כאן אכילה כלל.

וצריך לומר שבאמת זהו כונת התוס' בתירוץ הנ"ל. אבל אכתי מאי תמיה הוא, להתוס' בתחלה, ועוד שהלשון בתירוץ התוס' מנומנם מאד והעיקר חסר כדבריהם. וגם מה שדחקו עצמם לומר דתרומה לכל הפחות ראויה לכהן האוכלה מאי לכל הפחות והא היא אכילת היתר חשובה.

והנראה לפרש. דהנה כבר הכאנו לעיל דעת הרא"ש שהיא דעת הראב"ד דעל אכילת טבל או שאר איסור מברכין תחלה וסוף, ורק לענין זימון אין מומנין, דלא הוי קביעות כמו אכילת פירות, ודעת הרמב"ם היא דעל אכילת טבל או שאר איסור אין מברכין לא בתחלה ולא בסוף, ובט"ז אורת חיים סימן קצ"ז כתב דדעת הרמב"ם דאם היו מברכין היו גם מומנין דאף דלא הוי אלא כמו פירות הלא אכל של ירק ג"כ מצטרף לזימון יעו"ש. והנה הרא"ש פסק כהראב"ד ז"ל. ודעת התוס' מוכרח ג"כ כהראב"ד דהא מסיק והוא הדין דאם שלשתן אכלו טבל אין חייבין לזמן, ואי נימא דאין כאן ברכת המזון כלל, זמן מה בעי, וע"כ דסברי דחייב לברך בהמ"ז, כהראב"ד והרא"ש ז"ל.

ומעתה יובן התימה שהקשו התוס', דכיון דחייב על אכילת טבל בבמה"ז א"כ בודאי שנחשבת אכילה, ואף דהוי אכילת איסור אבל מכיון שהיא קובעת לבהמ"ז א"כ הוי אכילה ככל האכילות, וכל החסרון הוא מה שאין האחרים יכולים לאכול עמו, וא"כ הוי ממש ככהן האוכל תרומה דמצטרף מפני שהוא יכול לאכול עמהם בחולין וה"ל הוא יכול להצטרף עמהם לאכול בהיתר, ואמאי אין מומנין. וע"ז תירצו התוס' דנהי דאכילת איסור הוי

בפסחים ק"ב בפי' רשב"ם ר"ה להודיע כו' דלא שייך כן אלא בברכת המצוות דהכרות אינן מעכבות אבל בברכת הנהנין אסור לאכול בלא ברכה ועי' ר"ש. ודעת התוס' הכא כדעת הר"י הנ"ל, והברכה חובה היא לו, ולכן אם אוכל מחוייב הוא לברך אעפ"י שיש בו נאומי. אבל זמון דמי לברכת המצוות דאינה מעכבת, ולכן בנ' שאכלו טבל אין לזמן משום נאומי וממילא לא נתחייבו כלל בזמון. אבל להרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' ברכות רבכנת הנהנין וברכות המצוות שווין בזה דאינן מעכבות ופסק כרב אלפס לקולא, עי' בב"י או"ח סי' קצ"ו, דגם בהמ"ז ברכת המצוות היא כו'. וא"כ זמון וברכת המזון שווין, ואם אין מזמנין משום נאומי ה"נ דאין מברכין, ולכן מפרש כיצד מברך כו' שהפירוש הוא שאי אפשר לברך משום דהוי מנאץ, ובכל מקום שחייב לברך אינו מנאץ, ואם היה מנאץ לא היה חייב כלל, וזמון וברכה כהרדי הם, ורו"ק.

(המשך יבא)

יהודא ליב ועלצער,

רב בניו יארק

סימן ב'

זריעת תבואה לפני הפסח

נשאלתי על אודות זריעת תבואה קודם פסח אם צריך למכור לנכרי מחשש חמין, וכבר דברו בענין זה בס' שיבת ציון סי' ט' וח"ס או"ח ק"ד ומהר"י אסאד ק' וחלקת יואב כ"א.

הנה אם השרישה התבואה בקרקע לפני פסח אין כאן חימוץ וכל התבואות יורדים עליהן גשמים ובכחם צומחות וגדלות, ובשעור זמן השרישה יש שלש דעות, אי שלשים יום או ב' שבועות או שלשה ימים, וקו"ל ביבמות פ"ג. כר' יוסי ור"ש דהשעור הוא ב' שבועות, ובשאלתות ריש בהר הביא מחלוקת זו, ת"ק סבר לתלתין כדרא, ר' יהודה סבר לתלתא כדרא ור"י ור"ש סברי לשתי שבתות כדרא ונתקשו בשאילת שלום שם ובח"ס יו"ד רפ"ד בפי' תיבת "כדרא" וע"ש מה שביארו ופשוט שכדרא הוא

ולזמן כי יהי' בזה נאומי ג"כ כיון שעל ידו בא הזימון וכמו בנ' שאכלו טבל וכנ"ל.

והנה הלח"מ ז"ל בפ"א מה' ברכות ה' י"ט כתב לתרין בהא דפסק הרמב"ם י"ם דעל טבל כו' אין מברכין תחלה וסוף והא במתניתין רק אין מזמנין תנן, ותירץ דקושי' תוס' הנ"ל מהא דערבין דכהן מצטרף לישראל בתרומה, מפני שיכול לאכול משלהם, ומאי שנא טבל דאין מצטרף, והא יכול לאכול משלהם וקושי' זאת הכריחתו לפרש דאין מזמנין היינו דאין מברכין ולא שייך זימון, יעו"ש.

והנה בענינותי איני רואה ההכרח שיש בזה דהקושי' כבר תירצוה בתוס' וביותר לפי מה שפירשתי דבריהם דבטבל אף אי נימא דהוי אכילה לגבי דידיה לחייבו בברכת המזון, אבל כיון דאוכל דבר איסור מידי דלא חזיא אין האחרים טובעים לחייבו עמו ולא שייך קביעות כלל ולא שייך זמון, ולא דמי לכהן בתרומה שהוא היתר וחזיא ליה, וקובעין עמו מצטרף מפני שיכול לאכול משלהם ולא קשה מידי.

ואם יש צורך לתרין דעת הרמב"ם, יש לומר דהוכיח ממתניתין דסתמא קתני דעל אכילת טבל אין מזמנין ואף אם שלשה אכלו טבל ג"כ אין מזמנין והא בנ' שאכלו טבל לא שייך טעם זה וצריך להיות קביעות, ואם הי' מחוייבין בברכת המזון היה צריך להיות קביעות לזימון ג"כ, וע"כ מוכח מזה דאין מזמנין היינו דאין מברכין כנ"ל.

והנה התוס' תירצו דאין מזמנין משום בוצע ברך דהוי נאומי, ולהרמב"ם ז"ל צריך לומר דאין לחלק בין ברכה לזמון, ואם מברכין שפיר מזמנין.

ונראה דלטעמיהו אולי, דהנה בברכה המצוות לכ"ע גם להראב"ד והרא"ש היכא דהוי בוצע ברך אינו מברך, אבל בברכת הנהנין חייב לברך ומפרשי אין זה מברך אלא מנאץ דאף דהוי נאומי חייב לברך ועי' ר"ש ברא"ש.

והנה בתוס' ברכות די"ב ר"ה לא כו' הביא דעת רב אלפס דפסק בברכת הנהנין לקולא כברכת המצוות ור"י היה אומר לחומרא דצריך לברך פעם אחרת ובגליון הש"ס שם ולא שייך לומר פסק ברכות לקולא דכבר כתב הרא"ש

ויש לרזן בדבר, דהא דהשריש בקרקע לא שייך חמוץ הוא מצד הסברא משום דהתבואה בטלה לקרקע אבל לא מצינו זה בתלמוד, ואדרבא בפסחים ל"ג, איתא דאחמיץ במחובר, אך באו"ח תס"ז ס"ה בשם הרשב"א דשם מידי שנתייבש לגמרי וא"צ עוד לקרקע ומקבל חמוץ (וכמ"ש בשבועות מ"ג. וחומ"מ סי' צ"ה ס"ב דעומדת לכצור ולקצור הוי כתלוש) וא"כ כיון דהמעם הוא משום דבטל לקרקע נימא אפי' לא השרישה מ"מ כיון שזדע את התבואה ובטל אותה לקרקע הוי כקרקע ואין בה חמוץ.

ואמנם בב"מ נ"ו: הוא אבעיא דלא איפשטא חטים זורעם בקרקע ולא השרישו אי הם כמאן דשריין בכרא או בטלינהו אנב ארעא. אבל קשה מ"ש מעידובין ק"ד. בזוקין מלח ע"ג הכבש ובטלו לא הוי חציצה משום שבטלו והוי ככבש, ובסוכה ד' תבן ובטלו הוי מעוט, והכא נמי הוי חטים שבטלם לעולם לגבי הקרקע ולמה מסופק רבא אי כמאן דשריין בכרא דמיין.

וראיתי בחלקת יואב או"ח כ"א להחיר בזריעת תבואה אפי' לא השרישה, דדמי לפסחים מ"ה: כיפת שאור שיחדה לשיביה דבטלה אם טח פני' בטיט והכא בתבואה בקרקע הוי כטח בטיט, ואח"כ דחה זה דהגמ' דוקא בשאור מידי שנפסל מאכילת כלב כמ"ש בתוספתא דיש ביצה אבל בחמץ שראוי לאכילה לא מהני יחוד לשיביה וטיט, ובחלוק זה מתרץ קו' ט"ז תמ"ב סק"ה למה בכצק בסלקי עריבה במקום העשוי לחזק ושהה הרבה שם אינו ראוי עוד לאכילה, ואחר שדוחה חוזר ונראה ומביא דאיה מד' מנוח דאפי' בחמץ שראוי לאכילה אם יחדו לשיביה וטחו בטיט בטל וע"כ בזריעת תבואה מותר ומתפלא על ח"ס או"ח ק"ד רכ' דזריעה אינה כטח בטיט ומביא ראיה מכ"מ הנ"ל דמסופק בחטים שלא השרישו אי עומר מתירם, והרי צריך לבערם משום חמץ שמא החמיצו בקרקע אע"כ דאין בחטים זרועים חמוץ.

אבל יש להשיב על כל דבריו, (א) מש"ב דזריעה הוי כטח בטיט, זה יצדק לרש"י מ"ה: ד"ה טח שכ' שפעולת טיט היא לתקנה לשיביה י"ל דהנחת התבואה לקרקע הוי בטול כטיט, אבל הא בירושלמי ספ"ב ה"ב מובא בדא"ש פ"ג סי'

ר"ת כרד' אלעזר, והוא מ"ש ר' נחמן ביבמות שם רחוק שיעור קליטה צריך להוסיף שלשים יום שחשוב שנה כדברי ד' אלעזר בד"ה י' וכמ"ש רש"י ר"ה י'. ד"ה צריך, אחד ימים רבים מצאתי כן בת' מהר"י כהן ח"ב אה"ע ס"ס כ"א.

ואף אם נזרעה התבואה ג' ימים לפני הפסח י"ל דכבר השרישה כמ"ש ש"ך יו"ד רצ"ג סק"ב בשם תה"ד קצ"א ומביא ראיה מפסחים נ"ה. המנכש ב"ג וכו', ואמנם הקשו עליו בנה"כ ודגמ"ר וביאור הגר"א סק"ב וחי' רע"ק ונו"ב קמא יו"ד פ"ז ותנינא או"ח פ"ד שהוא נגד ההלכה ביבמות, ומפסחים אין ראוי דמפורש שם הקאי לר' יהודה דס"ל ג' ימים.

אבל הא בתוס' שמחות פ"ו כתב ג"כ ג' ימים לזרע מחמשת המינים לפני פסח לאחר הפסח מותר ומפרש מתני' ריש חלה אם השרישו קודם לעומר השיעור ג' ימים. ומ"ש קודם לפסח היינו קודם לעומר כמ"ש ריש חלה אסורים בחדש מלפני הפסח וכמ"ש בנחלת יעקב שם, וכן הוא בירושלמי חלה פ"א סוף ה"א הגע עצמך אפי' עשבים אפי' השרשה וכו' מן הדא דתני המנכש ב"ג וכו' וסתמא תני ולא בשם ד' יהודא הרי דהשרשה סני שלשה ימים, וכן בירושלמי כלאים פ"ב ה"ב ובתוס' ספ"א על מתני' היתה שדהו זרועה חטים ונמלך לזרעה שעורים ימתין לה עד שיתליע שואל עד כמה היא מזרעת (ובתוספתא מתלעת) עד כדי שתהא בארץ ג' ימים במקום הטינא, וע"פ פשוט התלעה הוא השרשה וכמ"ש בבאור הגר"א יו"ד רצ"ג סק"ב הרי דירו' ותוס' מפרשים סתם מתני' דהשרשה ג' ימים, וכדי שלא יקשה מיבמות דהלכה כר' יוסי ב' שבועות, צריך לחלק דרומא בנטיעת אילנות כמ"ש שם אין נוטעים וכו' בעי ב' שבועות אבל בזריעת תבואה סני להשרשה ג' ימים וכמ"ש בבאור הגר"א הנ"ל והשואל בנו"ב ח"ב או"ח פ"ד, ואף שנו"ב דחה חלוק זה ועיקר יסודו מפני מה לא הביא הרמב"ם שעור השרשה בתבואה, אך אם התלעה והשרשה אחת היא, מפורש כן ברמב"ם פ"ב מכלאים הי"ג עד שיפסידו החטים ויתליעו בארץ כמו שלשה ימים.

ולענין הלכה אפי' נזרע פחות מג' ימים לפני הפסח אין חשש, מטעמים הללו. (א) מב"מ נ"ו: שהבאתי לעיל דספק הוא אפי' לא השריש בטל לקרקע, וכיון שכ"א מבטל חמץ הוי ספיא דרבנן ולקולא, וע"פ הרשב"א דחמץ במחובר רק אם כבר א"צ לקרקע ואף שהאחרונים הביאו דהמעיל צדקה סי' ס"ט חולק עליו דיש חמוץ במחובר אך כ' דוגא אם רואים שנתבקעו.

(ב) כ' בת' שיבת ציון סי' ט' דממ"נ מותר בכל זמן שלא נכנס בתבואה רטיבות האדמה הא לא נתחמץ, וכשנרטב נתעפש ונסרח ונמאם ואינו ראוי לאכילה, ויש להשיב שאין זה ברור ויש זמן שהתבואה לחה ורטובה והגרעינים לא נסרחו לגמרי. (ג) כ' בח"ס או"ח ק"ד ע"פ ת' רשב"א ח"א סי' ע' ותשו' לרמב"ן בב"י ר"ם תס"ז על חטים בבור דהוי ס"ס ספק שמא לא נתחמצו ואת"ל שנתחמצו י"ל שנתעפשו ונפסלו מאכילת כלב. והכא בוריעת תבואה קרוב יותר שנתעפשו שדרך זריעה וכליון (ד) י"ל דרטיבת התבואה היא ליחות היוצאת מן השבלים עצמם ומי פירות הם כמ"ש השואל בת' הר"ן סי' נ"ט (מובא בב"י ר"ם תס"ז) ואף שהר"ן דוחה זה היינו שאין התבואה נתבקעה מחמת כן אבל הכא הא לא ראינו שנתבקעו, ועי' שם ארי' נוספות סי' י"א דאפי' נתבקע יש לתלות בליחות החטים ומי פירות.

(ה) ועיקר, הא נפסחים י': בעי כבר בבור אי צריך סולם להעלותה או אין צריך משום דלא עכירא דסלקא מנפשה וקיי"ל באו"ח תל"ח ס"ב דאין צריך והכא עדיף טפי דל"ש שמא יבוא לאכול, דודאי לא יקח את התבואה ויקלל את הזריעה.

יהודא ליב גרוינצארט,

טורונטו קנדה,

סימן ג'

גמר לויכוח הבהירות של יו"ט שני

(והארות נוספות לזמני תקנות השלותין והקביעות, ולגבולו אר"ו במהלך השלותין).

חשבתו שהבהירות שנתתי לענין יו"ט שני

כ' וטור תמ"ב איתא הטח כיתו חמץ צריך לבער ומק' מכיפת שאור שבטלה ותו' כיפת מאוס הוא והיינו דטוח בטיט וכמ"ש בתו' ד"ה ההוא ור"ה או, וקרבן נתנאל אות י"ט, וודאי הכוונה כן דהא משני אליבא דרב ורב בבבלי מ"ה: אמר רבעי' טח בטיט, וא"כ רבעי' שיהי' מאוס והכא בזריעה אינה מאוס, וכן דעת התוס' סנהדרין מ"ח. ד"ה נתנו וב"ב י"ט: ד"ה ותיפוק שכ' דכיפה מיירי דעבר שנוי מעשה וכ' כן לרשב"א דלא בעי טח בטיט, וע"כ דלא מפרשי כרש"י דהטיט כרי לתקן לישיבה, שהרי כבר התקין ע"י שהקציע את הכיפה אלא הטיט כרי שהיא מאוס, (ועי' רמב"ן שם שכ' בכיפה בטלה כיון שעשה מעשה בידים כרי לבטלה לעולם, והיינו לענין טומאה אבל בחמץ צריך גם טוח בטיט שימאם).

(ב) ומ"ש דכיפת קאי רק לשאור שאינו ראוי לאכילה, מפורש בתוס' ד"ה כיפת שראוי לאכילה (ומבואר דתוס' ס"ל רשאור ראוי עוד לכלב וכמ"ש בחבלים ח"ב סי' כ' ד"ה הנה) וכן בסו' תמ"ב ס"ט חמץ וכו' או שיחדו לישיבה, ולדבריו מה מקשה בירושלמי הנ"ל על רב הטח ביתו חמץ מכיפת שאור, הא בחמץ לא מהני יחדה וע"כ דאין תלוס. (ג) ומה שתי' קו' ט"ו, עי' הג"ה מי" פ"ב אות ת' מובא בב"י ומנ"א תמ"ב סק"י דבצק בעריבה ראוי לאכילה קצת (ד) והראיה מב"מ נ"ו: למ"ד דחדש נוהג בשל נכרי י"ל דמיירי בשל נכרי וגם י"ל שראו שלא החמיצו.

ועיי"ש עוד שהקשה מעריבה העבדנים דחייב לבער תוך ג' ימים מ"ש מיחדה לישיבה וטח בטיט. ואין מוכן כלל דאם אין עורות לא הוי טח בטיט ולא נפסד צורתו, רק עם עורות הוי כטח בטיט, וכן מה שהק' על פת שעיפשה, וראי משום שלא עשה מעשה לבטלה. ומש"כ עוד דשאני כיפה שנעשה כלי כמ"ש רש"י חולין קכ"ט. ד"ה שיחדה משא"כ הכא בתבואה, ירושלמי הנ"ל כנגדו דא"כ מה מקשה על חמץ שבכותל הא איננו כלי, וע"כ דבחמץ לא תלוי בכלי, ורש"י כתב זה רק לענין טומאה, ומ"ש דהכא הוי בליעה בקרקע והביא ממנ"א תנ"א סק"א כשם ראב"ן, דמיון זר מאור.

החושב שגם קודם תקנת השלוחין ובתחלת מנהג השלוחין נהגו תמיד בב' ימים משום חק חכמים? הלא מבואר בכ"ד (כגון במשניות ו"ה רפ"ב ובביצה ד' ועוד) שאז נהגו רק משום ספק. ג) ונהירין דברי רש"י כאן בסוגיא דביצה (ד"ה ספוקי) שמספ"ל לרב אסי אם חק חכמים הוא להטיל על יושבי הגליות ב' יו"ט אפי' במקום שרבו יודעי סוד העיבור או דילמא שעשו ב' ימים רק מספק ומי שיודע סוד העיבור צריך להבדיל על הכוס במוצו"ט א'. וכ"ז כתב רש"י אליבא דרב אסי ואליבא דרב לא מספ"ל שוראי החזיקו ב' ימים לא משום תקנה, וכמפורש אמר אביי כוותי' דרב מסתברא רתנן כו' ואילו בטלו כותים היו עושין שוב יום אחד. וכן מבואר לכל מעיין בכל דברי רש"י הארוכים שבסוגיא ההיא. וכוה הרווחנו לסלק בעוה"י כל הקושי הגדול שנתקשו רבים בדברי רש"י, וגם מה שנתקשו בגוף הסוגיא כיצד איפוא הבדיל רב אסי מספק, יעוד אם רב אסי הבדיל הלא מכ"ש לרב שצריכין להבדיל ומדוע אין אנו נוהגין להבדיל במוצו"ט א'? ולפמ"ש נחא שכ"ז מדובר בטרם ששלחו מתם כו' (שאו איה"ג שמכ"ש אליבא דרב שמבדילין) משא"כ אחרי התקנה שמתזקין ב' יו"ט משום מנהג — שאין מבדילין לבו"ע.

והנה זמן בטול המשואות הי' בימי רבי, וע"י רבי, כדאיתא בירושלמי ר"ה פ"ב א'. ועד זמן תקנת השלוחין הלא פשוט הוא שכלם החזיקו ב' יו"ט רק מספק. ואחרי תקופת רבי, בימי רב ורב אסי (כשכבר התנהגו בשלוחין איזו עשרות בשנים) נפלה המחלוקת אם כבר נעשתה התקנה משום חק חכמים או שעדין נוהגין רק משום ספק, ופסקי' כרב שעוד אז נהגו רק מספק, וכהוכחת אביי שם בסוגיא. ורק בסוף ימי רב ושמואל הוחלטה ונתפשטה התקנה ע"י מרא דארעא דישראל ר' אלעזר בן פדת ששלח לגולה להזהר ביו"ט שני משום מנהג אבותיכם, ורק אז החלו הכל להחזיק בגולה בב' ימים, אפי' יודעי סוד העיבור ואפי' כשהם היו במדבר לא בישוב, או אפי' אם העיר כלה היתה מיודעי סוד העיבור. ונמשכה תקופה זו (ביותר ממאה

ב"הפרדס" חוברת ו—ז תעשה קץ ליוכוחים בלתי מבוססים, אולם לתמהוני גם אחרי הדברים הכרוזים שבארנו בעוה"י—יצא שוב הרב הנאון מהור"י גרינוואלד הי"ו רב דקלומבוס לערער עליהם. ומפני שכבר הארכנו בזה יותר מכדי שיעור לחוברת תורנית חדשית, אסתפק להשיב לו רק על הדברים העקריים, ובהוספות הארות בודדות:

א) מסתער הוא ביחוד על ההנחה הגדולה שהנחנו: שביו"ט שני היו שלש תקופות, ובתקופה ראשונה החזיקו ב' ימים רק מספק ולא משום תקנה, ואז כל אלה שידעו סוד העיבור נהגו רק ביו"ט א' וע"ז צוח ואמר: "חס לומר כן דא"כ כיצד אמרו רב ושמואל בפסחים נ"ב שמנדין על ב' יו"ט בשעה שהם לא עשו כן". תמיהני שבנין אשר כזה בא לדחות בגילא דחיתתא. הלא הם אמרו כן על מקום שנוהגין ב' יו"ט משום ספק כשאין שם קבוץ של יודעי סוד העיבור, ולמקום כזה אפי' יבואו במקרה רב ושמואל לא ישנו גם הם משום מחלוקת וכרא"ל רב ספרא לר' אבא שם בסוגיא "בישוב לא עבירנא מפני שינוי המחלוקת". (ודע דלפידש"י שם ד"ה בישוב אסור לשנות רק "לעיניהם" בפרהסיא, לא כפי' תוס' שאפי' בצנעה אסור, והפר"ח או"ח תצ"ו הביא שב"ד ר"ה"פ שבצנעה מותר, ולפי"ז הא דא"ל רב ספרא "כגון אנן דידעי' בקביעא דירחא" יש לפרש פשוט שידעו סוד העיבור, לא כמש"ש תוס' (בד"ה כגון) עפ"י שיטתם הם "שלא בסוד העיבור קאמר". ובישוב שיטת תוס' יש להאריך ואכ"מ.

ויש להתפלא על רב שכמותו מדוע לא חש ולא שם לבו לכל היסודות שלי, ואני שואל לו: א) כיצד יפרנס כת"ר להא דשלחו מהם הזהרו במנהג אבותיכם בדיככם, ששלחות זו היתה מר"א בן פדת, יותר ממאה שנה קודם הקביעות של הלל, שעדין קדשו בכל הזמן ההוא עפ"י הראי' — למי איפוא שלחו שליחות זו, אם למקום שלא הגיעו השלוחין הלא החזיקו בב' יו"ט בכל אופן משום ספק, ומה כאן ענין "מנהג אבותיהם בדיהם"?!) ב) ומה דעתו הוא —

רחוקה מירושלים בנבול אר"י, כיצד ינהנו ביו"ט שני, והשיב ג"כ בפשיטות שגם להרמב"ם כל סתם מקום מוחזק למקום שהגיע בו השלוחין. וחכם אחר שרץ בשאלה זו לפני גאוני ירושלים הוכיח כן ביחוד מלשון הרמב"ם שם ה' י"א האומר בזה"ל: וכ"מ שבינו לבין ירושלים מהלך עשרה ימים כו' רואין אם אותו המקום מאר"י שהי' בה ישראל בשעת הראי' כו'. והאי "בה" ע"כ קאמר על אר"י לא על המקום מדלא אמר "בו", והרי מבואר מלשוננו זה שאר"י מוחזקת שהי' בה ישוב ישראל. והסכימו לו אז גאוני ירושלים. אח"כ הרפ"ס אותו החכם את תשובתו זו בשם "לשאלת יו"ט למושבות בני יהודא" בחוברת "ירושלם" להח' לונץ כרך ה' שנת תרס"א, (אולם מה שכ' שם בשם רבנו הגרש"ם זצ"ל שכנ"ל ט"ס נפל בהרמב"ם שם ה' י"ב במ"ש "במדבר אר"י" וצ"ל "במדבר חו"ל" — דעתי דעת אחד מקמני תלמידיו של רבנו הגרש"ם זצ"ל אינה מסכמת לשבש הגירסא, ואפי' לגירסת "במדבר אר"י ל"ס וכמ"ש).

והרב בר פלוגתאי מביא בשם הריטב"א יטנבול אר"י רחוק הרבה יותר מעשרה ימים מירושלם כי אר"י ת' פרסה על ת' פרסה — כנראה שכתב לפי שעה קושית תוס' בב"מ (כ"ח.) ובר"ה (כ"ג:) ובהרבה ראשונים עוד — כיצד אמרו במגילה ג' שהיא ת' פרסה על ת' פרסה והלא בב"מ ובתענית אמרו שמירושלם עד (אפי') נהר פרת אינו אלא ט"ו יום, ותירצו בתוס' שמהלך הישו בו הוא רק ט"ו יום, ויטאר רבותינו הראשונים תירצו שבתוורתם לביתם הלכו לא לאט, או שהלכו גם בליילה (יעו') גם בשטמ"ק ועוד), ותירוצם זה הוא מכ"ש לשלוחי ב"ד ולענ"ד י"ל עוד שאין בכלל הכרח שהעוזה האר"י שאמרו במגילה שתתפשט ת' פרסה על ת' פרסה נצטמצם רק בנבול אר"י. איך שהוא עכ"פ הלא מפורש אמרו שמירושלים עד נהר פרת הוא כנודע גבול של ברית בין הבתרים (שנתקיים בתקופת שלמה ואיזה זמן גם בתקופת החשמונאים), בנבול זה נכללה גם סוריא. והלא ידוע שכל המדובר מנבול אר"י בנוגע

עד אחרי פטירת רבא שבטל הקידוש בראיה והנהיג הלל הנשיא סדר הקביעות שלנו. (ירעתי אמנם שיש אחרים מגדולי רבותינו שלא הבינו כך את הסוגי' דביצה, וביניהם נמצא מי שאמר אמנם שגם יודעי סוד העיבור החזיקו תמיד ב' ימים שמא לא קבלו ב"ד את העדות, ונשאר בקושיות רבות ללא מצא. ולפמ"ש עפ"י שיטת רש"י וראשונים עוד נעשה ב"ה העקוב לט"ו יום).

(ב) ועל הא דאמרנו שגם בזמן שקדשו עפ"י ראי' לא החזיקו יו"ט ב' אלא מספק הרבנן, והבאתי לזה סמכות גדולות ואחת מהן מיוהכ"פ שלא חששו לב' יוכ"ם — משיב הרב הג"ל: שבאמת קושיא זו הקשו בירושלמי (ר"ה א' ר') ושם נאמר שלא רק רבא אלא "תמן חשין בצומא רבא תרין יומין" ומסיים שדברי הירושלמי האלה נעלמו גם מהריטב"א ר"ה י"ח. חלילה, דברי הירושלמי האלה הידועים היטב לכל הפוסקים (ומובאים בהגמ"י וב"י ועוד ועוד) לא נעלמו גם מרבנו הריטב"א. ובירושלמי לא נמצאה כלל בתורת קושיא אלא גם שם נאמרה בתור הלכה פסוקה, ועל הא "דתמן חשין" (בעיר "נימורדין") תכה רב חסדא ואמר שאין לחשוש לזה דאזלי' בתר חזקה (היינו בתר רוב השנים וכדברינו אנו).

(ג) ובנוגע למנהג יו"ט א' בכל אר"י עודני כחזיק ב"ה בודאות נמורה — שמנהגנו זה הוא גם להרמב"ם, ונס אני אומר "שכל מעיין בדברי הרמב"ם ימצא כד' כל דבריו שם (סה"ח פ"ה ט — י"ב) מוכיחים שהוא מחלק בין אר"י לבין חו"ל, ואר"י כל בסתמא מוחזקת שהי' שם ישוב ישראל. דבהלכה י' מבאר שמה שאמר בה' ט' "מקום המסופק" קאי על סוריא או חו"ל, וביותר מבואר הדבר בהלכה י"א, ובהלכה י"ב כלל הכל בכלל אחר: שבסוריא וחו"ל כל שרחוק עשרה ימים מירושלים, ובסתמא כשאין שם מנהג, נוהגין ב' ימים, ואילו באר"י דוקא בירוע שהיא עיר שנתחדשה במדבר אר"י — נוהגין ב' ימים, ונוכרתי שבשנת תר"ם באה שאלה למורי ורבי רבה של ירושלם חו"ז הנאון ר' שמואל סלנט זצ"ל ע"ד מושבה

סימן ד'

דין ע"א נאמן באיסורים

(קטע של מו"מ בהל' עם הנאון מה"ג
זצל"ה מדווינסק)

במו"מ ארוך בהלכה שהל' עם הנאון רשכבה"ג הגר"י מדווינסק זצל"ה, הנה במכתבו הרביעי אלי בין יתר דבריו עמד על הרמב"ם בפ"ד ה' ק"פ וזלה"ט: וכן נבי הך תוספ' שהביא הרמב"ם בהל' ק"פ ה"א, ע"ש בהשגות, אך נ"מ אם מי שאמר להם הוה מבני חבורה, והוה כהן, יל' שהוא עצמו מביא פ"ש ומקריב לעצמו, ומי שמאמין לו נמנה עמו, עכלה"ט בנוגע לרברי הרמב"ם הנ"ל.

והנה פסק הרמב"ם הנ"ל בפ"ד ה' ק"פ ה"א כך הוא וז"ל: השוחט את הפסח על בני חבורה ואמר להם לאחר זמן אותו הפסח ששחטתי עליכם שלא לשמה שחטתי, אם היה נאמן להם סומכין על דבריו ואם לא שורת הדין שאינו נאמן והרוצה להחמיר על עצמו ה"ו משוכח ויביא פסח שני, ע"כ והוא תוספ' פ"ד דפסחים, ואך התם איתא רק השוחט את הפסח על בני חבורה ואמר שלא לשמה שחטתי שורת הדין אינו נאמן, ע"כ לשון התוספתא.

ובהשגות הראב"ד ז"ל ע"ו איתא ז"ל: הרי זה משוכח ויביא פסח שני, א"א אין כאן שבת, שאם היה פטור אינו יכול להביא פסחו נדבה על תנאי שלמים ע"כ.

ובכ"מ ז"ל: כתב הראב"ד ה"ז משוכח ויביא פ"ש, א"א אין כאן שבת וכו' ובאמת דבר תמוה הוא שהרי גם רבנו כתב בן בספ"ג, ואפשר לומר דמאי יביא פסח שני דקאמר הבא שימנה עם אחרים על פסח שני, עכ"ל. וכן הוא גם בלח"מ שם בשם המהרי"ק.

וע"ז הנאון הנ"ל אדיר הגאונים זצל"ה רוצה ליישב, דמאי דקאמר הרמב"ם ז"ל ויביא פ"ש, היינו אם השוחט הוה כהן והיה מבני החבורה שעל עצמו אדם נאמן, א"כ מביא פ"ש וזרק הרם ומקטיר אימורין בעצמו, דלגבי כהן אחר יכול שלא להאמין לו, וא"כ מי שמאמין לו מבני חבורה נמנה עמו וה"ו משוכח.

ואנכי בכתבי באדיכות בע"ה על יתר

לקה"ח הוא רק גבול ככוש עולי בבל, וסוריא חוצה לו, כמפורש במשניות ובסוגיות וברמב"ם ובש"פ, נמצאינו למדים שאפי' גבול א"י הצפוני אינו רחוק מירושלם אפי' מהלך עשרה ימים, ומכ"ש לדרום וק"ו למערב ומזרח. ומה לנו להתפלפל בדבר שבזה הלא מירושלים לנבול צפון קרוב ל-400 ק"מ והפרסה בקרוב לארבע וחצי ק"מ, א"כ מהלך אדם ביום 45 ק"מ, ועשרה ימים 450 ק"מ (ומ"מ היו מדבריות גם באר"י שלא הניעו השלוחין וניחא גם גירסתנו ברמב"ם במדבר אר"י, ובספק דרבנן אין לחשוש על כל מושב חדש שמא הי' רחוק מתחום ישוב). והדברים ברורים ואילו לא הייתי רואה לאחד מגדולי רבותינו זלה"ח מתקשה בענין זה לא הייתי כותבם.

וכשנוסיה דקדקס בלשון המשנה (ר"ה כ"א): שבהן שלוחין יוצאין לסוריא" וסוגיות עוד והרבה לשונות ברש"י ובראשונים — נראה שגם הם דקדקו לדבר רק על ה ש ל ו ח ין ל ג ו ל ה , אבל בנוגע לאר"י פשוט שהגיעו השלוחין מהלאה לנבול. והרב הנ"ל מציאה מצא ששני גאוני ישראל הבינו אחרת בדברי הרמב"ם, הנה בן אמנם דברי א ח ד מהם מסייעים לדבריו, אבל אם נאבה להביא מה שנסתבכו בדבר זה גדולי עולם (וגם קדומים מגאוני ישראל הנז') לא יספיקו קונטרסים דבים.

ד) ולמרבה התימה עורנו מחזיק אפילו בסברתו: שי"א שדין יו"ט שני תלוי בקדושת אר"י ויש הפרש בין מקום שנתקדש לבין מקום שלא נתקדש בקדושת אר"י. ופשוט שזו לא נתנה להאמר. בגמ' וברמב"ם ובכל הפוסקים מבואר היטב שאין כאן ענין לקדושת אר"י, ורק חילוק אחד בין מקום שהגיעו השלוחין לבין מקום שלא הגיעו השלוחין.

חושבני שבזה תם הוכוח מצדי בענין זה.

יחיאל מיכל טוקצינסקי

מנהל בתי ת"ת והישיבה הקדושה
עץ חיים בירושלים ת"ו וסביבותיה.

הלוקח הוה כמו שיש עדים בדבר שהוא שקר. ומה דמשום טעמיא דמקח טעות הרי המוכר הוא הבעלים, אמרינן, אדרבה, לאירך גיסא, דאם אין המוכר נאמן, א"כ אין המקח הוה מקח טעות כלל, והלוקח הוא הבעלים ולא המוכר, ומשו"ז ג"כ לא שייך לומר דהמוכר מפסיד לעצמו, משום דהשתא כאן שאין מאמינים לו, אין לו כבר שום הפסד, דאימתי שייך לומר מינו דמפסיד לעצמו נאמן על של חבירו, זהו דק בס"ת ובתפילין, דהתם אף אם אינו נאמן לפסול הס"ת, בכ"ז הוא מפסיד שכרו מ"מ. ומשו"ה מינו נאמן גם על הס"ת. אבל הכא דאם אין מאמינים לו על של הלוקח לא יהי' שום הפסד גם למוכר, אז לא שייך כלל הך מינו.

אולם לרברי הו"ג וצל"ה שהרמב"ם בפ"ב ה' ק"פ מיירי שהשוחט היה מבני החבורה, א"כ בנידון זה שייך הך מינו שפיר, כי אף אם אינו נאמן על בני החבורה, מ"מ הוא בעצמו צריך לעשות פסח שני. א"כ הוה בגדר שהוא מפסיד לעצמו בכל גווני. ואם כן אם אנו רואין שהשוחט מביא פ"ש לצאת לעצמו ומפסיד איפוא לעצמו, (אולי י"ל ג"כ דאם מביא פ"ש יש לחשוב זה בגדר מעשה, ובכה"ג הוה עוד יותר נאמנות, כמו לגבי אמתלא כדאיתא בנדה י"א ויו"ד ס' קפ"ח דאם לבשה בגדי נדות לא מהני אמתלא וכן ביו"ד ס' א' בטבח שעשה סימן בראש כבש. אבל יש לדחות, דהתם נחשב לכבר אתחזק, ויש גם מלקות אם בעלה בא אלי'. וא"כ א"א שיהנו אמתלא, כיון שעפ"ד היא כבר בגדר נדה גמורה, ועין ב"ש ש"ב ס"כ) וא"כ למה לא יהי' נאמן גם ע"פ שורת הדין גם לגבי אחרים, היינו גם לגבי בני החבורה מחמת מינו, כמו בס"ת שנאמן להפסיד גם הס"ת. אבל אם נאמר שהרמב"ם מיירי, שהשוחט לא היה מן החבורה אתי שפיר דע"פ שוה"ד אינו נאמן.

והנה התוס' בכתובות ס"ג ד"ה אבל, דמקשה באומרת טמאה אני לך ברצון, דמפסדת כתובה תהי' נאמנת משום מנו דמאוס עלי, ומשמע מן התוס' דס"ל דבלאו מנו דמאוס עלי, אינה נאמנת, אף שהיא מפסדת לעצמה הכתובה בכל גווני, ובאמת כן הוא גם בגמ' נדרים צ"א,

הדברים, בקונטרס מאד ארוך עמדתי קצת גם על הך מילתא דהרמב"ם הנ"ל, וכיושב ודן לפני רבו הנדול וכמברר השמועה לעצמו, אמרתי בזה לבנות ולסתור. היינו מה שקשה לע"ד הך פירוקא, ומה שע"ד יש אולי ליישב הרמב"ם, והיינו בלשון הרמב"ם: "אחד ששחט על בני חבורה" כן לשונו: "ה"ז משובח וכו' ויביא פסח שני" לכאורה נראה כקצת דוחק לאוקמי שהיה מבני החבורה, וכן שא"י להביא בעצמו, ואך ורק שימנה עם אחרים, ומשו"ז ק"ק גם תי' של הכ"מ והלח"מ.

ולכאורה יש טקום לרון קצת, דאם נאמד דהשוחט היה מבני החבורה, וא"כ כשאמד דשלא לשמה שחטתיו הרי הוא מפסיד גם לעצמו, וא"כ מ"ש זה מן הך דניטין נ"ד בס"ת דנוילין שלו לא עבדתיו לשמה, דאמרינן מתוך שנאמן להפסיד שכרו וכו'. וכן ברמב"ם פ"א תפילין, אם אמר ס"ת זה או תפילין אלו עורות שלהן אינן מעובדות לשמן מתוך שנאמן להפסיד שכרו נאמן לפוסלן.

והנה התוספתא ריש פ"ב דתרומות ובדמב"ם שיליה פי"ב ה' מעשר, המוכר פירות לחברו, ואח"כ שיצאו מידו אמר ללוקח פירות שמכרתי לך טבלים הן, הבשר בשר בכור היה, היין יין נסך, שורת הדין שאינו נאמן אפילו היה המוכר חבר, והוזדו מחטיר על עצמו, ואם האמינו ה"ז משובח אפי' היה המוכר עם הארז ע"כ. אע"ג שגם שם הלוא י"ל דה"ה מפסיד לעצמו, וכדאיתא בבכורות ל"ז ובדמב"ם פט"ז ה' מכירה ודח"מ ס' רל"ד דאם המקח עדיין בעין ה"ז מקח טעות ומחזיר הדמים, ואם כבר אכלו נ"כ משלם או משום שנפשו ש"א קצה או משום הקנס. וא"כ אם אולי נאמר דבכה"ג לא חשבינן שהמוכר מפסיד לעצמו, כי אין זה הפסד לגבי המוכר, דאם הוא מישקר א"כ הרי הוא יודע האמת ואכלם בעצמו, אבל מ"מ יש לרון כיון שהוא מקח טעות, א"כ הלוא המוכר עדיין הוא הבעלים והבעלים הלוא נאמנים לעולם אפי' באינו בידו, ועיין בקדושין ס"ו ובגיטין נ"ד וברא"ש ובתוס' שם ורש"י ריש גיטין ויבמות פ"ח. וע"כ צ"ל משום דהשתא ביד לוקח הוא ובפי' התוס' בב"ב ל"ג ע"א, דכיון שהחפץ ביד

וגם באשת ישראל ברצון אינה נאמנת אע"נ שהיא מפסדת הכתובה, וכן ברמב"ם פכ"ד מאישות דאינה נאמנת באשת ישראל לאוסרה על בעלה בטענת טמאה אני לך ברצון ורק שמפסדת כתובה בכהאי גוונא משום הודאת בע"ד וכן הוא באה"ע ס' קט"ו.

הנה זה לא קשה כלל, רי"ל דהפסד כתובה אינו נחשב כ"כ להפסד, משום דבלא"ה, היינו אי לא אמרה טמאה א"ל, או אם אין לה נאמנות כלל, הרי נ"כ אין לה כתובה, שהרי היא יושבת תחת בעלה, ורק מה שתפסיד הכתובה לעתיד באופן אם יגרשנה בעלה או ימות. הנה על הפסד של ספק כזה לא מצינו דנחשב זה מינו להאמין משום זה לאסור את של אחרים.

ואמנם בטעמא דהרמב"ם גופא בפכ"ד אישות הנ"ל, נלע"ד דהטעם דס"ל שאינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה, אף שנאמנת להפסד כתובתה בטענת טמאה א"ל ברצון, והו משום דחשש שמא עיני' נתנה באתר חייושי' גם במקום שמפסדת כתובתה, דאף שהתוס' שם כתובות ס"ג ס"ל רבמקום שמפסדת כתובתה לא חשינן לשמא עיני' נתנה. אבל הרמב"ם ז"ל י"ל דס"ל דחשינן, ויבואר ד"ו, בהא דמבאר הר"ן נדרים צ', דלמשנה הראשונה היתה נאמנת לאוסרה על בעלה, משום דא"ל דקושטא קאמרה לא הוית מזלזלה בנפשי' כולי האי, וא"כ למשנה אחרונה אם הענין של שמה עיני' נתנה באחר עלול הוא להביאה לזלזול בנפשה ולגרום הפסד גופא, א"כ גם הפסד כתובה אינו מוכיח כלום להאימנה כיון שחשינן שמא עיני' נתנה באחר.

והא דהיה עושה עמו בזבחים ובטהרות, אף שגם שם הוא מפסיד, דבמזיד חייב לשלם ע"פ עצמו נ"כ אף שהוא קנס, וכהא דאמר בגיטין נ"ג במזיד נמי נפטרי', כדי שיודיעוהו, מוכח ודאי דע"פ עצמו משלם, כיון שאין זה אלא גדר קנס דרבנן, הנה ע"פ האור זרוע ז"ל, צ"ל דמיירי בשוגג, דהאור זרוע ה' פסחים ס' רכ"ג מקשה על הך בתוספ' דפסחים הנ"ל, שאמר שלא לשמה שחטתיה, הא אין ארם משים עצמו רשע, ומשני דמיירי בשוגג היינו דאמר טועה הייתי שסבר שהוא שלמים וכן צ"ל גם על הא דהיה עושה עמו בזבחים שהיה בשוגג.

והוא ע"פ סברתי הנ"ל, גם זה ניחא, דהיכא אמרינן דמשום מגו שמפסיד נאמן לאסור את של אחרים, והו רק בכגון ס"ת ותפילין דאמר שגוילין לא עבד לשמן. דהתם אף אם לא היו מאמינים לו על הס"ת או התפילין בכ"ז שכרו היה מפסיד מכל מקום משום הוראת בע"ד. ומשו"ה מאמינים לו משום הך מגו, להפסיד גם את הס"ת והתפילין. אבל הכא אם אינו נאמן להפסיד הקרבן והטהרות של אחרים, שוב אין לו כלל ההפסד, שבכה"ג אין לו שום חיוב לשלם, דרבנן קנסו במטמא ומו"מ, או בבהנים שפגלו, רק במקום שמאמינים להם ומפסיד, אבל לא במקום שאינו נאמן ואינו מפסיד, וא"כ שוב ליכא בזה הך מיגו כנ"ל. ואמנם לפי' הראב"ד ז"ל דפי' בהיה עושה עמו בזבחים ובטהרות, דמיירי שהיה עושה בשכר, אז שפיר נאמן כדברי הראב"ד שם משום מגו דנאמן להפסיד שכרו, כי השכר הוא מפסיד בכל גווני כנ"ל.

(המשך יבוא)

שמדאל בהגאון רצ"י זצ"ל קושעלעוויין

רב בבראנקס

סימן ה'

להבריל בין נשר לטרפה

בספר גבעת שאול, (הוא ספר היובל לכבודו של הרב שאול סילבר משיקאנו) במאמרו של הגאון ר' חיים יצחק קארב שליט"א הביא התו"כ ס"פ שמיני, בין הטמא ובין הטהור ונו' בין שנוגד סימני טרפה כשרה, בין שנוגד סי' טרפה פסולה, ומדקדק על הלשון סימני טרפה כשרה, וכן על כל ענין הברל בין טרפה לכשרה, ומחדש דוהו רק בטרפות של דרוסה שמפורש בכתוב, ולא בשארי טרפות, וכן האריך שם בעניני הברל בין טמא לטהור, והביא שו"ת הריב"ש סי' קצ"ב הנודע דל"ש לזיול בתר רובא אם נצרך הברל ובירור, יעושה, הנה מצאתי כל הענין מפורש בשו"ת הרשב"א המיוחסת להרמב"ן סי' קע"ה, ומפורש שם דצריך הברל בכל שמונה עשר טרפות, ומיישב הלשון סימני טרפה כשרה, ולפי שאין ספר זה מצוי אעתיק כל לשונו שם.

"שאלה לבאר מש"כ רש"י סוף שמיני, בין הטמא ובין הטהור ונו' בין שנוגד סימני טרפה כשרה בין שנוגד סימני טרפה פסולה. תשובה מש"כ רש"י ז"ל ברייתא היא שנויה בתו"כ, להבריל בין הטמא ובין הטהור וכו' ואח"כ חזר ופירש מש"כ בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל שגם היא לא במינין המותרים והאסורים קאמר שאף הם מפורשים ועומדים אלא להבריל ביניהם לפי המקרים שיארעו להם ומה הם המקרים ומה הטרפות שיש מהם אסורים ויש מהם מותרים כיצר קרום של מוח העליון לברו כשרה שעדיין היא חיה ואם ניקבו שניהם פסולה שאינה חיה כדקיי"ל טרפה אינה חיה. ויש טרפות שאנו רואים שמתה מחמתה ואפ"ה כשרה כמו שאמר והא חזינן דמחו ככוליא זקטלו, ופרקינן גמירי דאי מברדי לה סמני חיה ולפיכך אמרה תורה לדקדק ולהבריל בין הטרפות שיש להם תקנה בבירור סמנים וכיוצא בזה זהו פירושו ואין בו שום ספק. ולדעת תנא דבי ר' ישמעאל דס"ל טרפה חיה אלא שי"ח טרפות למד הקב"ה בסיני כ"ש שפירש שפיר וה"ק רחמנא להבריל בין החיה הנאכלת ובין שחיה כמוה ואינה נאכלת, ואני

רואה שספק אתכם בזה מפני שאמר בין שנוגדו בה סימני טרפה כשרה אין ענין שתהיו צריכים לעמוד עליהם שלא אמרו שתהיו טרפה ממש אלא שנוגדו בה סימנים שאנו צריכים לעיין עליהם אם תטרף בהם, וגדולה מזו אמרו רבא אכשר טרפה וזכין מינה ואם טרפה היתה איך הכשירה אלא ה"ק רבא שרא בהמה שהיתה מסופקת בטרפה ובלשון אחר מפורש יותר והיא שנוי' כדתנא דבר"י ומייתי לה ר"פ אלו טרפות דאמר התם למ"ד טרפה חיה טרפה מנ"ל כלומר הטרפות האסורים מנ"ל נפק"ל מדר' ישמעאל דתנא דבר"י בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל אלו י"ח טרפות שנאמרו למשה מסיני כלומר אע"פ שאלו ואלו אפשר לחיות הברל ביניהם אלו לאיסור ואלו להיתר כמו שנצטוו משה ונאמרו לו בסיני וזה מפורש ודבר ברור הוא, עכ"ל שו"ת הרשב"א, הרי מפורש דבריו דקטט ההברל אף על טרפות קרום של מוח.

ובכלל כל הענין כבר מפורסם בספרי הגדולים ז"ל, ועי' בשו"ת אבני נור חיו"ד ח"א סי' א'. שהביא התו"כ הנ"ל, ורצה לומר דגם לברוק שאינה טרפה הוי בכלל עשה דהברלה, ומה דאזלינן בתר רובא, היינו כיון דמתחלתו בחזקת כשרות משום רוב ולעולם מוברלת היא מכה רוב ולכך אין צריכים לברוק שתהיו מוברלת בוראי, וגם מחלק בין שנוגד בה ריעותא דצריך לברוק יעושה. ועי' בשו"ת בית יצחק או"ח סי' ז' ויו"ד ח"א סי' ק"ז שמתרץ קו' התום' בחולין דלזיול בתר רובא בעופות טמאים, משום דהיכא דצריך הברלה ל"ש רובא. ומביא משו"ת הריב"ש, וכן מפורסם ר"ן בשם הגאון ר"י פאניוועז ז"ל והביאו בס' דברי רד"ך סי' י"ד, שהגאון ר' חיים ז"ל מבריסק קלסו, ועי' בס' דגל ראובן (מהגר"ר כ"ץ שליט"א כעת האב"ד בפתח תקוה) סי' כ"ה, וכל דבריו המה שו"ת הריב"ש הנ"ל. וכן הגאון רחב"צ נטולוויץ שליט"א האריך הרבה בזה בהפרדס ח"א חוברת א—ב. יעושה.

שמואל אהרן הלוי פרדס

עורך ומו"ל "הפרדס"

דברי אנדה

מצה זו

מהגאון הצדיק רא"י הכהן קוק זצ"ל

(נדפס ב"היסוד", גליון ס. י"א ניסן, תרצ"ג)

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם (הגדה).

"נצח ישראל לא ישקר". האמת הוא הנצח, אין תמורה באמת ואין עבר בנצח. לעד ולעולם קיים הוא אות הנצח, ועם עולם אשר נטעו יוצרו כלו זרע אמת הוא גורלו וגם עברו קיים הוא לנצח.

מגרני אבקי הזנה, מקמח או מסולת, בהתאחדם על ידי זילוף המים לתוכם, יבא הבצק, זה החומר אשר יובא באש והיה ללחם, היסוד המזין, הממשיך את חיי האדם בצורתם המפותחת. ככה היה מצב ישראל בהיותו בלוע בעברות מצרים, באין תורה, באפס נשמת חיים שיש בה לישד לאחד על ידו את גרני הנפשות המפורדות, להעשות כלו מוצק אחד בעל כוח, ליתן חיים ותנועה לגוי עומד לנס עמים, העתיד לא רק להחיות את עצמו לעולמים, אלא גם ליתן חיי עולם לכל האנושיות כולה במשך הדורות מהחל עד כלה באחרית הימים.

וכוח חיים אדירים זה הוצק ביסודו, באותה השעה הנצחית הגדולה, בשעה שנגלה על אבותינו מלך מלכי המלכים הסב"ה וגאלם.

שטף החיים העליונים ממייהבריכה העליונה, שהופיע מנילוי שכינה אשר אין האנושיות כולה יודעת להמשיך לו דוגמה, איחד בפעם אחת את הגרנים הנוייתים והנפשיים והפכם למוצק נבוש אחד, לעשות ממנו את העם היחיד, שהוא מקור מחית העולם לערי עד.

ובצקם של אבותינו לא יכול היה להשתנות מצביונו, כי לא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם ממ"ה הסב"ה וגאלם; והנאולה בלכת-אשה העמידה את בצקת העם

בצביונו הנצחי ורוממתו מעל לכל שינויים ותמורות.

הננו שומרים את חוקת התג הקדוש, חג המצות לרורותינו, ורשמי הנאולה של שעת הנצח חוזרים ומופיעים עלינו בכל זהרם כליל התקדש חג, וממשיכים הם את זיום בכל משך ימי התג הגדול והקדוש, חג חרות עולמים אשר לעם עולמים.

וידעו כל אלה אשר לכם ערף, וישמעו נא כל אלה אשר אזנם אטומה כי משמרת המצות יונקת היא את חילה לרורות מאותה המשמרת הנצחית של שעת הנצח, של הופעת הנאולה, אשר לא הספיק בצקם של אבותינו, להחמיץ, ובכוח זה גם בצקם של בנינו לא יחמיץ לעולמים. שוא לכם טחי טפל, המתאמצים להחמיץ נפשות שנעשו מאותו הבצק הנצחי אשר לא הספיק להחמיץ! כל תרבות האדם, לחם החול, חמץ הוא, התמורות מושלות עליו וצביונם משתנים על ידי גלגלי הזמנים, לא כן נצח ישראל אשר לא ישקר ולא ינחם. הולך הוא במסילתו הישרה, על אף מנדיו, וכל מטיילי ארס-השאור בעיסתו הצחה, המצה הנצחית אשר לא הספיקה — ולעולם לא תספיק — להחמיץ.

זכרו נא דור בנינו בגולה, וקל וחומר בארץ, בכל הזמנים והעתים, וקל וחומר בעת הרת עולם זו, בשעה שהדם של צלצלי הנצח, הכאים מקול נאולת העולמים, באים עלינו מתוך שטף של יסורים ומכאובים נוראים; זכרו והתאושו, שמרו ושמרתם את המצות, שמרו משמרת ליל שמורים, ודעו: כי גם אם תעלה מחשבת תפל לשנות את בצקם של אבותינו — שהיא בצקם של בנינו ובני בנינו לעד — לא יועילו כל מעשיכם, כי לא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ ולעד לא תחמיץ עיסתנו הכללית, אך תעמוד ברוחה ובטעמה מלאה דעננות, וכיום צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. גדלו נא אור נשמתכם העזויה! הכינו לב לקבל הרושם האדיר של מצה זו שאנו אוכלים. על שוםמה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם.

חג המצות — פסח לעתיד

מאת הרב יהודה לייב גרויבארט, טורונטו.

מה יתרון לנו מגאולת מצרים ומה רכוש גדול של הפסח, וכמה כהו להקסים את האומה זה אלפי שנה? מה הגדולה והתפארת וההוד של הגדה החשובה והחכימה לנו, מה בצע וטעם באמירת "מאפלה לאור גדול" בסביבת איש שואה ומשואה וחושך מצרים? "זמן חרותנו" — בסדר, ובפעל — זמן גלותנו וצרתנו. כי מחוץ תשכל חרב, חמס ושוד ואכזריות שאין רוגמתה בדרכי ימינו העקובות מדם. נלגל מצב עמנו חזר לרע מאה מעלות אחורנית ויעבור את גבול ימי הבינים החשוכים, השנאה מתפשטת כמנפה מגוי אל גוי וכל כלי יוצר לא יצלח לבטלה ולעקרה, כי שוטנינו סופרי זדון ומרמה יציצו כעשב השרה ובעטם ישפכו רעל וקטב מרירי עלינו, ומתוך הסערה, מתוך רם ואיש ותמרות עשן, ווי מכיתא ווי מכרא — המון חונג וקורא כסוף ' ' יו ס ט ו ב ' ' ! ח ג ה פ ס ח ! ' ' תם אומר מה זאת? לשמחה מה זה עושה, הן זה תרתי דסתרי ותהפוכות.

* * *

חג המצות מכטא פרוגרמה ותעורת עמנו, יום חגנו וחק לישראל, חג המצות מסמל בטחון האומה בה'. תומת ישרים ותקותנו, גוי קו קו — ומכוסה, "אני תקוה" קויתי ה' קוטה נפשי. אומה בת שבע עשרה מליון נתונה למכים מרוטת לחי — חקוקה ורבוקה בה' וסובלת סכל. זה "זכרתי לך חסד נעורייך לכתך אחרי במדבר" כי גם עתה עורנו במדבר כל העולם והישוב, מדבר לנו, ואנו אינו מן הישוב "ארץ לא זרועה" ארץ לא להם, בכל התבל נרים אנו וזרים "גר הייתי בארץ נכריה" (מוסב על מצרים). משה האציל, בן הפלטי, התענר על חמס וירכא עושיק, ועי"ו היה בסכנה וברח על נפשו וגם קרבת בת המלך לא הצילה אותו. אז נוכח כי אין ארץ לעברי וגם במקום מולדתו, הוא גר בארץ נכריה). אני חיה שאות אמונה כמצחה, וארשתיך לי כאמונה באמונת אומן בה'.

ואמונתך בלילות. "השביעני כמרומים בלילי פסחים. הרוני לענה בלילי תשעה באב" (מר' איכה ג' י"ג) אנו עורכים שלחן הסדר, נגר צוררינו, גם בגלות. "כעבור זה, בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך". מצה (לחם עוני, תפל בלי טעם" וסימן לגירוש, כי גורשו ממצרים). ומרור (סמל צרות הגלות) אף בשעת הצרה, באטמוספירה של אסונות ופגעים, מצה ומרור מונחים לפניך ואינך רואה כל קו ושביב אור — תגיד הגדת הפסח ובערב תאכלו מצות!

וזה פלא ומופת שכל הצרות לא השפילו רוחנו ולא רפפו כחנו ולא הכחירו עצמנו ועם ישראל חי וקיים, בי גוי קדוש אנו ובני אלים, הננו מבקשים בקדושה של מעלה, ולפנינו תרוץ דאבה, כי החומריות לא שוה לנו, מצער היא ובלימה ולא נחשב לעיקר, מיום שחרב בית המקדש ריו לעולם שישתמש בשתי אותיות שנאמר "כל הנשמה תהלל י" (עירובין י"ח) חצי השם מורה על זמנו העבר והעתיד. יהי, הי', ולא על זמן ההווה, כי אין לנו הווה כראוי, וההשגחה מעורפלה, "כזיתא פסחא (ממשות מעוטה) והלילא פקע איגרא (הרוחניות, חירות הנפש, הכי נכבד ומרום מראשון), — פסחים פ"ה):

הנה עם נודד בגלות אלפים שנה, רואה עני כשבת עברתו, משים נפשו בכפו ועורך את הסדר בליל התקדש חג במורא מות, בחרף נפש, מחמת המציק, כמערת ספרד, כנקיסי סלעי קסטיליען, כמרתפי מסתרים ברוסיה תחת ממשלת הסובטים, וכה הוא חונג כשמחה את זמן חרותנו. אל תקרא חרות אלא חרות, כי כל צרותינו חרותות על ספר התולדה, על לוחות דברי הימים, נשאו נהרות קולם: עדים נהרות הרהיין, המוזל, והדוני אשר אדמו כתולע מדם אחינו ואחיותנו, ומראש צורים, עדים הררי קסטיליען, טאלערדא, ופירענעא, המה ראו המזכחות אשר הקימו שם לתופת לשרוף את בני ישראל על שמרם את דתם, הבו גודל לנוי קרוש כזה, עזו ותעצומות לעם העברי! הננו עם העתיד. להיות היהודים עתידים, לאחרית הימים, לעת תזרח לנו השמש, וכום

נמצא דוגממה אצל עמים אחרים . . . כל עם ועם יש לו נשמתו המיוחדת ואופיו המיוחד והנהגתו המשונה. ובכל פנות שהוא פונה אתה מכירו עם צורתו ותמונתו, וכולו כמו שהוא: במחשבותיו, ובהשקפתו על החיים בכלל, ביצירותיו. וכך הוא חי חיי המיוחדים עד בא עתו, תצא רוחו ישוב לארצו, ובריאה אחרת נבראת מעפרו עם נשמה אחרת. כן הוא גורל כל העמים בני תמותה, שחיו על פני האדמה ותפסו מקום גדול או קטן על כמת התולדה, עד אשר ירדו מבמת החיים על ידי כובשיהם, ונבלעו בקבת התקפים ויצאו נשמותיהם בטהרה או בטומאה, ונכנסו בהם נשמות אחרות עד אשר לא נכירם ולא נודע קבורתם.

אבל שונה מכל העמים הוא עם ישראל העם בן אלמות הזה. עוד מאבותיו הקדושים קבל את אלהיו המיוחד והשקפתו על החיים המיוחדת, אשר גם בהיותו בארץ מצרים תחת עול זרים בתור עבדים, לא שנו את שמותיהם ולשונם וגם את מלבושיהם. ונכר היה בתור חטיבה מיוחדת, עם צורתיו המיוחדות. אבל יחד עם זה נכנסה בו הנשמה המצרית, כאמרם ז"ל "הללו עע"ז והללו עובדי ע"ז, הללו שופכי דמים והללו שופכי דמים" ובכן תרי קלי משתמעי קול יעקב וקול עשו וגם הירים ידי יעקב וידי עשו, והקולות מתחרים זה בזה, והירים מתנגשות זו בזו. וכל העם בצעקה ננוחי ננה וילולי ילל. נברה מחלת הרבוק. הנשמה המצרית שנכנסה בגוף עם ישראל טרם שיצאה ממנו נשמתו העברית, התנגשה עם הנשמה העברית והסבה לו מכאובים נוראים, כי שתי נשמות בגוף אחד לא יכולו לדרוך בכפיפה אחת. וכן התרוצצו בקרב עם ישראל שתי נשמות מאות שנים, שלמות לא היה יכול למרות חפצו, כי בן אלמות הוא. וגם לחיות חיים לאומיים ובריאים לא ידע. ותמיד היה מטרה למחלת הרבוק הזה . . .

משה רבינו היה הראשון שהחל לנרש את הע"ז של עם מצרים, הנשמה המצרית שאכלה את בשרו שנכנסה בחדר הבישול וממנו גם לחדר האוכל, ואח"כ גם לחדר המטות, שגם שם נשמעו תרי קלי המתחרות זה עם זה... לכן טרם

ישועות נשא, אז לא יהיה חג לחם עוני, רק חג החרות. פ ס ח ל ע ת י ר .

הרבוק

מאת הרב ר' משה הורוויץ, ניו יארק

דברו אל כל עדת בני ישראל לאמור בעשור לתודש הזה וכו'. אמר ר' יוחנן והלא הוא יפה אלא מדירו ואת אמרת מבעשור, אלא מלמד שהיו קושרין בכרעי מטותיהן של מבעשור והיו המצריוס נכנסין ורואין אותם ונפשם פורחת מעליהם וכו'. (ילקוט שמעוני פ' בא רמז קצ"א).

מאבותינו וביחוד מאמותינו וזקנותינו, שמענו אנדות נפלאות אדות מחלת הרבוק. ולפי האגדות האלה: המחלה הזאת היא, שבאדם בריא שיש לו נשמה, נכנסה נשמה שניה מאיש אחר, שכבר הלך לעולמו. ושתי הנשמות האלה הנמצאות בגוף אחד מדיבות זו עם זו, ומתחרות זו עם זו, ותרי משתמעי. ומסבות מכאובים נוראים להתולה. והאגדות האלה בראו להם גם צדיקים בעלי מופתים, המנרשים את הרבוק על ידי השבעות וחרמות. ועד כמה נתפשטו האגדות האלה בעמנו, עד שמצאו להן מקום גם ב"הבמה" על ידי סופר מצוין ומשחקים בעלי כשרונות. והכל רצו לראות ולשמוע את "הרבוק" עד שנוכל לאמר שמחלת הרבוק היא מחלת עם ישראל, כמו שיש מחלות מיוחדות לעמים אחרים: כמו מחלת צרפת ומחלת אנגלית . . .

ובאמת אם לא ראינו בעינינו אדם פרטי, שינכנסה בו נשמה שני, ושתי הנשמות מדיבות זו עם זו, רק אבותינו ספרו לנו. הנה מחלת הרבוק אצל כלל האומה הישראלית, היא מחלה הנראה לעיני כל איש שלא הוכה במחלת הסנורים בכל עת ובכל שעה ובכל מקום. והמחלה הזאת מלפפת זה אלפי שנה אותה. עוד טרם שהציגה רגליה על כמת התולדה בתור עם מיוחד ואופי מיוחד. והמחלה הזאת תסכה לה מכאובים נוראים, עד אשר מנפש ועד בשר תכלה. והיא היא האריכה את גלותה עד אין קץ, וגם עתה היא בעוכרנו. מבלי מצוא מזור ותרופה להמחלה המסוכנה הזאת, שלא

דבר. ומנהיגים כאלה מבטלים הלכות מרובות וגם את המוח וההגיון הבריאי והמוסר. והדרך הוזה הוא הדרך הכבושה לרבים שכבושה לסמים. מובן מאליו, שקיום עמנו עומד בסכנה, וטובי עמנו החלו להתנער מחרדתם להציל מה שיש להציל. והנה מכוכה ומהומה מחלת הרבוק החלה לעשות שמות בעמנו. והננו רואים את המחזה התוגה שראינו בנושן לפני אלפי שנה "הללו עובדי ע"ז וההלו עובדי ע"ז הללו מגלי עריות והללו מגלי עריות, הללו שופכי דמים והללו שופכי דמים" והעמירו את קיומם על הלשון ועל המלבושים ועל שמותיהם בעת שטובי עמנו החלו להבין שהגיע העת והשעה להשיב לעמנו את ארצו ולשוננו את חורנו ומסורתו. באים אחרים להדיחו לבירה בירושאן מפני שיש להם הכמחה מאנשים נאמנים, שידבר שם אידיש ושיקראו שם ספרי מענדלי ושלוש עליכם, והנה לכאורה ההגיון הבריאי אומר בעת שאנו שולחים לעזאזל את עם ישראל עם תורתו ועם כל קנינהו, אין לראוג שאם הנדחים האלה שלא במשך אלפי שנה שהיתה לאור גוים ושלנו הם עצם מעצמנו ובשר מבשרנו שברמים קנינו, אין לראוג שאם הנדחים האלה שלא ישובו אחינו לא ידברו אידיש וזם לא יקראו ספרי מענדלי, כי סוף כל סוף השפה שקוראים "אידיש" לא לנו היא, הגוים נתנו אותה לנו והם ילקחו אותה ממנו. ואם לקחו הכל כל אשר לנו ילקחו גם כן שלהם. אם לקחו את הפרה יקחו גם את החבל. כל זה היא על פי שכל הבריאי אבל הרבוק אחרת ידבר.

ובעת שמרעישים עולמות על העזובה בכשרות בניו יארק, באותה שעה באים האנשים האלה ושמתים ומכשירים את חזירי בירה בירושאן שמנדלים אותם בני ישראל. האין זה מהלת הרבוק, שתי נשמות משמיעים קול מגוף אחד, קול יעקב וקול עשו משתמשים בערבוביה. . . . ובעת שבאים ברעש גדול לחזק את היהדות הנה האמצעים היותר מסוגלים לזה לפי דעת הרופאים המומחים לזה בגלות הוא רוקא להשכיח מלב בניהם ובנותיהם את השפה האידיש להסיר לב כניהם מעל הוריהם,

שנאל את עמו מעברות לחרות, צוה עליהם לקחת שה שהוא סמל ע"ז של המצריים "מבעשור לחודש מלמד שהיו קושרין בכרעי מטותיהם של מבעשור והיו המצריים נכנסים ורואים אותם ונפשם פורחת מעליהם" כן כל המצריים היו רואים אותם ונפשם פורחת מעליהם בראותם, ישוף סוף החל עם ישראל להכין את משוגתו שקשה לחיות בשתי נשמות בגוף אחד, בכל עת ובכל שעה. כי לרוד גם עם כבישה המימה כחרד אחד רק ארבעה ימים לא דבר קל, גם ביום וגם בלילה לא תתן מנוחה ושנה לבעל הבית הנכבד, בשאלותיה או בקריאותיה מה! מה! ואין לו כל עצה אחרת רק להוציא את הרבוק מחרד המטות ואח"כ מחרד האוכל ולבסוף גם מחרד הכשול. ואמנם כאשר עלתה בידי משה להוציא את הרבוק הזה מעם ישראל ההל כגאולת ישראל.

אבל מאז ועד עתה אחרי כל אלה כמה תקופות עברו עלינו, שמחלת הרבוק עשתה שמות בעמנו. ואם נרפא העם לעתות קצרות מהמחלה הארורה הזאת כל פעם ופעם, הוא לא על ידי רופאי וגואלי ישראל, רק על ידי צורדי ישראל, שעל רופאים כאלה הננו מתפללים רבש"ע, לא מעוקצם ולא מדובשם. . . . א מ המחלה הארורה הזאת עשתה שמות בעמנו בכמה תקופות, הנה פעולתה ותוצאתיה הנוראות הננו רואים בימינו אלה ביתר שאת וביתר עז לראבון לבבנו ולחרפת עמנו. בעת שעם ישראל ברובו ככולו טובע בנהרי נחלי רם, בעת שהארמה נשמטה מתחת רגליו, וכל העם כוכה למשפחותיו על עסקי משפחותיו, שאין לך אדם בישראל שאין לא קרוב או גואל הקורא לעזרה בזעקה גדולה ומרה, הצילו, הצילו ויחד עם זה מזכירנו שכיון שנתנה רשות למשחית להשחית אינו מכחין בין צדיק לרשע ובין מדינה למדינה. וגם השאננים והשלווים בארצות אחרות, גם הם מפחדים תמיד מפני הקול החזק הנשמע באויר החלל; החל הנגה, הותר דם עמנו וכל המרכבה לשפוך דמינו הרי זה מהולל ומשובח. בעת שאנשים חיים על פני הארמה לא על פי שכלם, כי המוחות אינם חושבים רק על פי המאדע והמנהג, מה עמא

בבתי ת"ת והישיבות, באספה זו היה וכוח גדול על השפה העברית, והרכה רבנים דברו בזרנון, ועל הכנסת השפה העברית בבתי ת"ת.

בימים האחרונים נתחלקה ירושלים לשתי שחיטות. "כנסת ישראל", העמידו העיר, ל"קהלה אחת ושחיטה אחת וב"ד אחת" ואילו רבני ירושלים עומדים לימינם. ובאו אנודת ישראל ועוד והכריזו ליהודים החרדים שרק יאכלו משחיטתם שיש השנחה מאנודת ישראל. אשר ממש זהו לכושה וחרפה לכל כלל ישראל, אשר בירושלים עיר הקודש, יהיה שתי שחיטות זה אוסר וזה מתיר.

כתל אביב כבר כהן פאר הרב הגאון הגדול איש האשכולות מו"ה משה אביגדור עמיאל שליט"א, לרב הכולל שם. ובעת באו לתל אביב, נתן הצהרה, בשם "ברכתי לישוב".

ברכתי לישוב!

בחסד אלקי ציון זכיתי לדרוך על אדמת הקודש ולהסתפח בנחלת ד', ללמוד וללמד תורת ישראל בארץ ישראל. והנה אפפוני חבלי אהבת: אהבת הארץ ואהבת העם. בזכה מתפלתי ובטוהר הרתורי כמה כשרי מאז אל ארץ אהוזת ד', כלתה נפשי תמיד לעם ד' השוכן בציון.

חביבים עלי יסורים של אהבה אלה מיום עמדי על דעת אלקים המחזיר שכינתו לציון ברחמים. וכמים הפנים לפנים באו עלי עוד יסורים של אהבה וכבוד שחלקו לי עדתי הקדושה וכל יושבי הארץ, ד' עליהם יחיו. אהבה וכבוד שאיני ראוי והגון להם, יסורים כרוכים בעקבם. חביבים עלי גם יסורים של אהבה אלה, משום שלכי רחב בקרבי בראותי הפננה גדולה של כלל ישראל בארץ ישראל לתורת ישראל. לא לי האהבה ולא לי הכבוד — האהבה לתורת והכבוד לתורה!

בארצות הגולה תקפו הצרות ובארץ ישראל נתמעטו הלככות. ארץ חמדת ד' הולכת ונבנית מתוך יסורי הגוף של פזורי הגולה ולא מתוך פרפורי הנפש של העם הנבחר. הארץ קמה לתחיה, והעם לא התנער עוד מגלותו. בשטף המחזיר של התלאות והמצוקות זכינו בעזרת השם לשטף מהיר של בנין הארץ. לצערי אין בנין הארץ הולך כד בכד עם בנין הארץ. אינו רומת בנין מקלס לבני ישראל לבנין משכן לאלקי יעקב. עננים כבדים רוכצים על שמי עבודתנו הציונית והישובית. מרוב בנין נסתלקת לפי שעה שכינת הארץ ובמסתרים תשב עד בוא צורה וגואלה

ורוקא שפה האנגלית היא מסוגלת להושיב לבם של בניהם לאביהם שבשמים ולעמם. ולחזק את קדושת בתי כנסיות אין עצה אחרת, רק ע"י שחוק הקלפים ומחולות אנשים ונשים לחמם את דמם דם העברי הנוזל בקרבם. וזכה הם מחממים את הנשמה העברית. והסגולה הברוקה היא הבאת לביהכ"נ משחקת על הבמה למען תחזוי קידה במחולותיה להביא את מתפללי בית הכנסת לעלית נשמה ולהתפשטות הגשמיות. . . .

האם כל אלה אינן תוצאות מחלת הדבוק המלפפת אותנו בכל מקום ובכל עת ובכל שעה אשר תוצאותיה מי יסורנה? ובעת מהומה ומכוכה כזאת באים דרדקי שאינם יודעים ומבינים את הנעשה מתחת לחוטמם, בקול רעש גדול ומרעישים עולמות: גם לנו יש חלק בעם ישראל החולה תנו גם לנו מעט נבאות על החולה הזה. גם לנו יש חפץ למשול על איור מפלגה לו גם קטנה בראשיתה, אם ירצה השם, אחריתה תשנה מאד. ב"ה טפשים אינם חסרים אצל העם החכם והנבון הזה. וכל הערבוביה הזאת תוצאות מחלת הדבוק. . . .

ובעת שהננו מכינים עצמנו לחוג חג החרות הנני קורא את הקדיאה: הבו לנו אנשים בריאים אנשי מופת, שינסו את כחותיהם לנרש את ה"דבוק" מקרב עמנו. על ידי הגיון בריא ועל ידי מעשים המתוקנים שיהיו למופת. ואז נוכל לעשות דבר מה להציל את עמנו ותורתו ולרפא את שברו הגדול ולחוג את חג חרותנו שיהיה באמת זמן חרותנו. . . .

בעולם היתדות והרכנות

למצב החנוך והכשרות בא"י

בזמן האחרון נתאספו רבני ארץ ישראל בפתח תקוה, בביתו של הגאון המפורסם הרב ד' ראובן כ"ץ שליט"א האב"ד. לדון על מצב החנוך בא"י. וכולם באו לידי בירור, אשר נחוץ הטבה במצב החנוך. ובכלל נתמעטו מספר התלמידים

לעולם. וארשתיך לי כצדק וכמשפט ובחסד וברחמים, וארשתיך לי באמונה וידעת את ד' (הושע ב' כ"א).
משה אינדרו עמיאל

שאלות הרבנות בירושלים

כבר נתפרסם אשר חוגי אנשים חרדים ורוב הרבנים בירושלים ומוסדות התורה ויהדות בחרו לרבה של ירושלים הגאון הגדול המפורסם הרב ר' צבי פסח פראנק שליט"א, ועד הלאומי והמזרחי בתוכם המה אינם בהסכם לזה.

לפני איזו שנים עשו מלחמה רבני ירושלים ובתוכם גם הרב רצ"פ פראנק נגד ועד הלאומי, ויצאו בקול קורא לצאת מחברתם, אחרי כן הסכימו לעשות מועצה דתית, והסכימו לעבוד עמם יחד וגם הרב פראנק בתוך החתומים, ובהחלטה זו היה שאסור לקיים שתי בתי דינים בעיר אחת זולת בי"ד הגדול של ועד הלאומי, עליהם גם הגאון הצדיק הרב רא"י הכהן קוק ז"ל, שחתמה בר"ח אלול ג' ימים לפני פטירתו, והחל תיכף עם פטירתו של הגאון קוק ז"ל מו"מ בין ועד הלאומי ובין הרב רצ"פ פראנק, ואם הרב רצ"פ פראנק הי' מסכים להכנס לוועד הלאומי, ולהכיריו על כשדותו לפני כל הקהל בארץ ישראל, היה ועד הלאומי מקבל אותו לרבה של ירושלים והכל היה שריר וברור וקיים. הרב רצ"פ פראנק, לגדול צדקתו נוכח בנתים מיום ליום יותר שכל הבטחות כלפי הרת מצד ועד הלאומי אין בהם ממש לא הסכים לכל התנאים שלהם, וגם ועד הלאומי ראו איך הרב רצ"פ פראנק מדרקק על כל איכות המועצה דתית ראו שזהו אינו אותו הרב שהמה מבקשים, והכבידו על המו"מ, ואזי כל חוגי של הרב פרנק רבני גאוני ירושלים, ויהודים חרדים וכל המוסדות וכוללים עשו מעשה רב, ואספו חתימות, ונתנו כתר רבנות להרב רצ"פ פראנק, והכתירו אותו לרבה הראשי של ירושלים עה"ק. ועד הלאומי יצאו נגדם, וסדרו שחיטה מיוחדת בירושלים, ויסרו לשכת הרבנות, ושום רב חשוב מרבני גאוני ירושלים אינם לוקחים חלק בלשכת הרבנים שלהם. רק אותם אשר אינם מוכשרים להיות כמועצות רבנות בירושלים.

לרחם את ציון. אולם "גלות מכפרת על הכל" (סנהדרין ל"ז) אמרו חז"ל. מאמין אני באמונה שלמה באלקי הארץ, הנותן נשמה לעם עליה, שעוד ישוב את שבות הנפש הישראלית, להעלותה ולהחיותה מסקור מתצבתה בארץ הקודש, להיותה לאור גויים ולחתה עליון על כל העמים, כי "כל זמן שישראל בירידה התחתונה — הם עולים, ראה מה כתוב: ועלה מן הארץ (שמו"ר פ' א'). לבי סמוך ובטוח בקרבי, כי חפץ ד' יצליח בידי כל מבקשי התגלות השפע העליון הספון והתכבוי באוצר נשמת הארץ. וכולנו יחד הלוך נלך באור ד', לאור באור חיי הנצח של אדמת נביאנו. ולפי העלות הענן — ענן הגלות — מעל האוהל הלאומי, יראה כבוד ד' בבית הלאומי, בבית סלא ברכת שמים מעל וארץ מתחת!

לא "כרועה נאמן" באחי אליכם, אלא כעבד נרצע, עבד לעבדי הארץ ולכל בנייהבונה החפצים בתחית נשמתה, בבנינה ובתקונה. כלום שררת נתתם לי. אהם הריסותם אותי מעם, ואני רצוני לרדת אל העם, להיות חבר רוע ויודי לכל העמלים עם הצבור ולכל תעסקים כרברי צבור באמונה. לא הבאתי אתי לא מקל חובלים ולא שבט אף ולא מטה זעם. מקלי — מקל נועם, שבטי — שבט חסד, ומטי — מטה אהרן, — באהבת ישראל ובאהבת ארץ ישראל, בתסד וברחמים, בצדק ובאמונה, נקים יחד, אני ואתם, את הריסות נשמת ישראל בארץ ישראל, לכבסה ולטהרה מחלאת הגלות. עבד חבר רוע אני לכל בוני ארץ אחוזת ד', גם לאלה אשר שומאת הגלות עודנה בשולי נפשתיכם. הני נשמתין אזלין ערפלאין — עד תת הארץ גאולתן ופדות רוחן, גם אלה המוסרים לפי שעה רק את גופם על בנין הארץ, סדרי שים ובני קדושים הם, מתקדשים הם בקדושת קרקע המולדת ועתידים להתקדש בקדושת נשמתה האלקית. מעלת מסירת הגוף תביא אותם למעלת מסירת הנפש. "וארץ ד' שבת בה השו"ת וחכמה מכל העולם כולו יש בה סגולות קדושה לנבואה והשראת רוח הקודש ולזכות ע"י ההליכה בה לעולם הבא, ואפילו על רשעים מגינה זכותה" (אגרות רא"י עמוד קל"א). וכבר כתב ר' יעקב עמדין ז"ל בהקדמה לסדרו כזה: "ברם מה שזכר מהרא"י בפסקיו למנוע העליה לארץ חממת שנמצאו שם בעמנו רשעים, הנה אם באמה לא איכשר דרא בא"י, הלא יש לנו לדון קל ותומר מעצמנו: אם גבירה לוקה — שפחה על אחת כמה וכמה. אם כן מה לנו הנאה ומה לנו ריח בארץ שטאה בחוץ לארץ?

וזאת ברכתי לשוב: ינער את הצנו משרידי הגלות להתברך בשפע עליון של בנין שלם, לתת גאולה לנשמת ישראל בארץ ישראל, להקים את ברית העם ואת ברית המולדת, כדברי הנביא: "וארשתיך לי

המופקרים. ולהודיע לכל יהודי ניו־יארק רבתי. בלי ליקח עוף שחוט בלי סימן כשרות של ועד הכשרות וכעת לפני חג הפסח אשר כל יהודי מרגיש למהר את ביתו מחשש חמץ יראה בלי לטמא את ביתו באכילת עוף שחוט בלי סימני כשרות כי הוא נבילה ומרפה, ותקותנו אשר ועד הכשרות הכללי יצליח בעבודתו המרובה, ותודה לוֹעֵד הכשרות בברא־פארק אשר גם המה נכנסו לרשות ועד הכשרות הכללי.

למצב הכשרות

אין לתאר גודל ההפקרות השורר במצב הכשרות בעיר ניו יארק רבתי, אשר נמצאו אגודת הרבנים, ועד הרבנים המקומי, נמצאו עזי פנים כאלו, אנשים פרטים, נמלו הכבוד לקרוא בשם רב וליתן הכשרים, על כל הבא לידם, מרפות, יין נסך, חמץ בפסת, וממצאו עוד מחוצפים כאלו, אשר לוקחים לעצמם כבוד הצבור, ואומרים כי יש לו "רבנות המאוחר" והוא בתור יו"ר שלהם, ועל ידי זה עושה ערמה לרמות, ליתן לו הכשרים, וחותם עצמו בשם יו"ר לרבנות המאוחר.

בחוברת י"א לחודש שבט, נדפס "אשר נתפרסמו הכשרים בשמות מזויפים מאותם הלובשים בחלוקא דרבנן בלתי אחראים, נתפרסמו הכשרים בשם רבנות המאוחר, "אר־גאנייזטער ראבינאט" בראנזוויל, היו"ר בשם ראבינאָוויץ, ונותן הכשרים בשם זה אשר אין בו ממש מאומה. בימים אלו בא לי טלגרמה מאיש הזה, ומזהיר אותי אשר יבוא במשפט על כל הכתוב, וחותם שמו: ה. א. ראבינאָוויץ, דירעקטאָר "ארגאנייזטער ראבינאט".

הנני להודיע אשר אינני ירא מאומה, איננו רב, לא חבר לאגודת הרבנים, ולא חבר לוֹעֵד הרבנים, בין חברי של ועד הרבנים דבראנזוויל אין מכירים אותו בתור רב, ומובן אשר רבנות המאוחר שלו שקר, וכילו לא דובים ולא יער. נמצא גב"ע בלשכת "הפרדס", מרב גדול וחשוב, מכרוקלין אשר נזדמן לירו בקבוק של פעט עם לייבל שכתוב עליו בהכשר הרב ה. רא־בינוביץ, וכתוב ג"כ "אורגענייזד רבנות ביורא" ורשום שם "פעט עם ווערושעטייבעלס", ולא

ולצחוק לשמוע מי המה אשר בחרו לישב בלשכת הרבנות.

רבני נאוני ירושלים, ראשי הכוללות והמוסדות ויהודים חרדים, עמדו על רגליכם, ועזרו, אשר ירושלים עיה"ק, שמציון תצא תורה, התחזקו, והכירו האיש אשר הורם למעלה, גאון גדול וצדיק. איש האשכולות, הרב ר' צבי פסח פראנק שליט"א, הוא האיש אשר בחרו בו לרב אב"ד בירושלים, ור' הפורש סוכת שלום יפרוש שלומו על ישראל ועל ירושלים.

לוֹעֵד הכשרות דניו־יארק רבתי

הפוליטיקה השוררת בחוגי ועד הכשרות, נגד הנהלת ועד הכשרות הכללי, גברה והצליחה. ונבחרו רבנים אחרים להנהלת ועד הכשרות, ומטובי בע"ב החרדים נכנסו להנהלת ועד הכשרות הכללי, כל העת היה התביעה, כי מה שעוד לא נסדר סימן של כשרות מועד הכשרות הכללי בכל מרחבי ניו־יארק, הגורם לזה הנהלת ועד הכשרות. אבל טעות גדול בידם, כי אם לא נסדר עוד הסימן כשרות כראוי, הלא המחלוקת הפנימית השוררת בין חוגי הנהלת ועד הכשרות, ואם הי' נחויץ הנהלה חדשה לוֹעֵד הכשרות הכללי, היה נחויץ אשר כל חברי ההנהלה הקודמת יתפטרו ממשרתם, ויבחרו חדשים במקומם. לא כן כאשר עשו שנשארו איזו רבנים מחברי ההנהלה של ועד הכשרות הקודם, אשר המה היו אשר הכניסו את הפוליטיקה של מחלוקת בוֹעֵד הכשרות, ואם חשבו שימצאו עוד איש ראוי ומוכשר להיות עומד בראש ועד הכשרות הכללי כמו הרב ר' נחמן צבי עבין, טעות בידם. לא נמצא איש כמוהו, אשר במסירת נפשו ובעבודתו הגדולה עמד זה שלש שנים בראש הנהלת ועד הכשרות, ואם כיום נמצא ועד הכשרות הכללי בניו־יארק ראוי ליתן תודה וברכה להרב רנ"צ עבין, ובתקותנו אשר הרבנים חברי ועד ההנהלה הקודמת, יעבדו עבודתם הלאה לטובת ועד הכשרות.

העת אשר גם מטובי בע"ב החרדים נכנסו לוֹעֵד הכשרות, מחכים אנו להחזקת ועד הכשרות הכללי, ולצאת במלחמה נגד בעלי המקולין

של ד"ר פעפפער, אשר יסודו בדאלאס טעקסס, ונתברר אשר כל מיני תערובות מורכב לתעשית משקה זו אין בהם שום חשש חמץ, וכולו נעשה ממינים כשרים לפסח, ובפרט אין בו שום חשש תערובות לכל השנה.

ההכשר נתנו, הרבנים, הרב רש"א הלוי פרס, הרב רפאל הירש ד"ר גאלד, רב בדאלאס טעקסס, והרב יונתן אבראמאווין רב בדאלאס טעקסס.

מיני חלב, חמאה וגבינה של "ראשקאס" כשר לפסח

מיני חלב, חמאה וגבינה של ראשקאס דיירי קאָ בסט. לואים כשר לפסח, כל בקבוקים של חלב וקרים, וקופסאות של חמאה וגבינה אשר יש עליהם חותמו של "ראשקאס" "כשר לפסח", הרי הם כשרים ומהודרים בכשרות, לפסח ולכל השנה.

השנה. בשיקאגא ימצא מיני חלב של ראשקאס כשר לפסח בחנותו של ר' דוד נח פינקעלשטיין.

כרכשאות מלאכותית

Visking Corp.

הכרכשאות מלאכותית בשם וויסקינג כשר קארפ. שנעבדו בשיקאגא המה כשרים לכל השנה ולפסח, כל המינים הנצרכים לתעשית זו המה הדברים הכשרים לכל השנה ולפסח, וכבר נבחנו כל התעשייה, וכן עושים כעת מין חדש בשם Fibrouf

הוא כשר, וכל בתי חרושת של וואורשט כשר משתמשים בכרכשאות מלאכותית אלו.

חבל על דאברין ולא משתנהין

ביום א' ויחי, עשרה בטבת, (תרצ"ו) נפטר האדם הגדול, נזר החכמים והגבונים, הרב הגאון המפורסם, אוצר החכמה והיראה מו"ה

דובער ד"ר ריטער זצ"ל

הרב ד"ר ריטער זצ"ל נולד בשנת תרט"ז למשפחה רבנית מיוחסת, בימי נעורו למד

כתוב שם העושה ולא הרחוב ותוכן הסחורה, שזהו נגד החוק של פיור פור לאו. וגם הלשון פעט עם ווערושעטייבעלס מראה שזהו שומן, וקרא הרב הנ"ל את המכשיר על הטיילופון ואומר לו שהוא הנהו המכשיר על שומן עופות הנעשה על ידי אשה אחת בכרונוזביל, והשומן נקנה מטבחים העומדים תחת השנתתו, ואומר שהוא רב בכראנווויץ, והוא היו"ד מאנדרה רבנית מרבני ברונווויץ, ועל שאלתו מי המה החברים הרבנים לא ענה, ואחר שאמר לו שזהו מבשול הרבים שאפשר שישתמשו לבשר ולחלב, ענה שגם הוא אמר להאשה שלא טוב להרביק לייבעל כזה. ואומר לו הרב הנ"ל שלפי דעתו חוב עליו להודיע בעתוננים שהוא חטא והכשול הרבים, והבקבוק של הפעט נמסר לו ערך הרבנים לקרוא אותו אבל הוא לא בא.

ונמצא עוד גב"ע מרב חשוב מניו יארק אשר מעיד, כי "ראבינאָוויץ" הנ"ל נותן הכשר לברענרי של חמץ על פסח, הבא מקליפורני, וגם על יין נסך.

אין לתאר הפקרות השורר ביינות וברענדים, ושליוואוויץ המזויפים והכשרים שאין בהם ממש, ועוברא משנה העברה בשליוואוויץ הבא מטרענטשין, שנתברר שהוא חמץ וההכשר כולו מזויף, ואזהרה להסוחרים, אם מצא אתם עוד מזה השליוואוויץ בלי למוכרו לפסח, וכבר נזכר זה באזהרת אגודת הרבנים.

מיני חלב של באַרדעניס כשר לפסח

זכות גדול לחברת "בארדען" הגדולה בעולם המחלבה שעושה בכל שנה ושנה החלב ומיני חלב כשר לפסח, הכל נעשה בהשגחה נעלה ומהודרה בכשרות לפסח, המכשירים הרבנים הגאונים הגדולים המפורסמים שליט"א, הרב ר' מישה זבולון מרגלית, זקן הרבנים דניוירארק, הרב ר' ישראל הלוי ראזענבערג, נשיא הכבוד של אגודת ר. המה שולחים משגיחים לבתי המחלבה בסביבות ניוירארק. וכל בישול החלב נעשית בהשגחה מעולה כשר לפסח.

המשקה של ד"ר פעפפער

בשנה הזאת נעשה חקירה ודרישה על המשקה

כיון שזה מורה על הברלו בין ישראל לעמים, צריכים להברילו כראוי, ואין בו ענין ביטול שנחוצ להברילו לגמרי בלי שום תערובות.

כן חג הפסח מורה על הברל בין ישראל לעמים, על אשר פסח ד' על בתי בני ישראל, ואכילתו מצה, קמח ומים בלי שום סמל תערובות, וכן כל יהודי שומר כל הלכות הפסח וזהיר במשהו חמץ, צריך לזכור ג"כ באיסורו של לבישת שעטנז שזהו ג"כ מחוקי הברלה בין ישראל לעמים, וכבר כתבנו גודל עונש החומרה למי שלובש כלאים, שאין תפלתו נשמעת ומסיר הש"י רחמיו ממנו.

ומה גדול זכותו של מר א. שייקין בעל חברת קאמביינד קלאדינג עקסמטינידזש, 47 קאנאל סטריט, ניו-יארק, אשר עשה בית חרושת שלו לתעשיות בנדים נקי מחשש שעטנז, ועל כל בנר ובנר אות וסימן אשר המה בנדים כשרים נקי מחשש שעטנז.

חוב גדול וקדוש על הרבנים בכל ערי המדינה אשר בדרשותיהם לשבת הגדול וחג הפסח יפרסמו ברכים האיסור דשעטנז, וענישו החמור והמה יכריזו על הבגדים הכשרים ונקיים מחשש שעטנז של מר שייקין.

בגדי כבוד אלו במקח הזוי יותר, וימצא המחיר בין המודעות.

חג היובל

חג היובל למלאות שנות החמישים, להוד כבוד הנאון הגדול בקי עצום בכל מקצעות התורה החכם הכולל הרב דובער ד"ר רעוועל שליט"א ראש ישיבת רבנו יצחק אלחנן.

האיש הזה האדם הגדול בענקים, ראוי, אשר חגיגתו יהי' חג גדול לכל יהודי אמריקה, הרבה עשה ופעל לטובת מוסד ישיבה זו. על ידו, בכח תורתו והשפעתו לתורה ולחכמת ישראל נתרבו התלמידים בישיבה, הרבה מהם אשר המה כבר רבנים לישראל בערי אמריקה. אי"ה בחוברת אייר הבא יפורסם מאמר גדול לכבודו.

חג הארבעים

ישיבת רבינו יצחק אלחנן, נתמלאה ארבעים שנה להוסדה, וחג גדול לכל יהודי אמריקה

בישיבות הגדולות שבליטה, ואז ראו את עתידו המזהיר, ונתפרסם ללמדן ות"ח גדול. בשנת תרמ"ד נבחר לרב ברוטרדם הקהלה הגדולה שבהלנד, הרב ד"ר ריטער ז"ל היה אחד המיוחד מהלוחמים הגדולים במסירות נפש נגד כל ריפורמה ברת, בשנים אלו החל להתפשט בגרמניה הרעיון לשריפת המתים היה הד"ר ריטער ז"ל אחד מראשי הלוחמים, הוא הוציא אז עתון מיוחד.

בעת שנדפס הירושלמי לקדשים, היה הוא אשר לחם כנגדו והראה באותות ובמופתים אשר הוא מזויף, עד שכולם הודו לד"ר ריטער ז"ל.

בשנים האחרונות אחרי המלחמה, והרבה אנשים נסעו דרך רוטרדם באניה, כולם הכירו וידעו את ד"ר ריטער ז"ל בעבודתו הגדולה ובמסירות נפש ממש לטובת היהודים.

היה העת אשר לו מלחמה גדולה לעניני הכשרות ברוטרדם, והוא לא היוו אף כחוט השערה מרעתו.

בשנת תרפ"ה הסתבך סכסוך בין הרב ד"ר ריטער ז"ל וקהלת רוטרדם שרצתה להנהיג איזה מנהגים רפורמיים בחיי הקהלה, וכשהרב ריטער לא רצה להסכים לזה התפטר משרתו, הרב ד"ר ריטער ז"ל היה בן שמונים שנה, ובשנתו האחרונים נר בעיר אנטוורפן.

פטירתו עשה רושם גדול בעולם היהדות, בהלוייה השתתפו אלפי איש ונשאו הספרים. היהדות החרדית אברה אברה גדולה, ד' ינתם.

תנצב"ה

שלא שינו את מלבושיהם

אחד הזכותים שנאלצו ישראל ממצרים, שלא שינו את מלבושיהם, ובוזה הברילו עצמם ממצרים, וזכו לקרבן פסח, אשר פסח ד' על בתי ישראל במצרים.

אזהרה שהזהירה התורה שלא ללבוש כלאים, זהו עושה היהודי מצוין במלבושיו, להברילו מכל העמים, ולכן אין לכלאים שיעור, אפילו חוט כ"ש של צמר בבגד גדול של פשתן או פשתן בצמר אסור ואין לו ביטול, (יו"ד רצ"ט ס"א)

אין אף שוחט אחד מאתנו שיד הוּמָן נעטת בו לרעה, שהשיג עד עכשיו איזו משרה שהיא בא"י, ואין אף מוסד אחד מהמוסדות הצבוריים והקהלה, שיתענין לגרולנו, ואין דורש ואין דואג לנו.

לו אמרנו לתנות את מצבנו החסרי הכה"עגום ונורא, ואת יסורינו הנפשניים, שהסב לנו הוּמָן האחרון, שעבר עלינו כלי עבודה וכלי מתיח — יקצר הגליון מהכיל.

לכן החלטנו בישיבתנו, שהתקימה ביום אתמול, לבוא ולגשת אל כב' מאיין דרך אחרת לפנינו, בבקשותינו והחופות דלקמן:

(א) מכקשים אנו להשתדל במוסדות היהודים הגדולים, המתעסקים בעניני ההגירה, כמו "היאס" וכדומה, שימליצו במקומות הממשלה דשם (מחלקת הגירה), לפתות את שערי המדינה בפני אילו שוחטים, מגולי גרמניה, אשר לא יכלו להסתדר בכאן, ועומדים לגוע ברעב ח'ו, אם לא יושימו להם יד עזרה, ולהתנהג עמנו בדיון זה במדת החסד, כמו שעשו עם אילו רופאים, עורכדין, וכדומה מגרמניה, שחרשו להם להגר לפנים משורת ה"קוואטא". —

(ב) או שתוסד "קרן עזרה למען השוחטים פליטי גרמניה", הנמצאים באח"ק, באופן כזה, שכל אחד מאתנו השוחטים, הנמצאים במשרות קבועות, יפרישו אילו אחוּזים מהכנסותיהם למובת קרן זו, ולו מחורש אחד, משכוע אחד או אפילו יום אחד — כלכד שלא נרעב ללחם, ומקוים אנהנו, שגם מוסדות העזרה הגדולים, באמריקה ובאפריקה הדרומית, כמו ה"דזוינט", ישתתפו במפעל זה בכח השפעת כב' על דעת הצבור.

אלו הן בקשותינו, ובטוחים אנו, כי תעיינו בדבר הזה כבובריאש טרובה, ותנהגו עמנו מנהג אחים, באחיה ורעות, כיואת להיות בין אחים לעבודת הקודש, המצויינים במדת הסולידריות ובמדת "ואהבת לרעך כמוך".

וחננו קוראים אליכם עוד הפעם, אתים יקרים, הושיטו לנו יד של עזרה מהירה, תנו לנו את האפשרות להגאל ממצוקתנו האיומה ולהסתדר בארץ סידור של קבע. אנהנו תולים עינינו בכם, שתעשו כל מה שביכולתיכם למעננו, ואל תתנו לחריכם, שעסקו כמכם במלאכת הקודש, שימוגו בעוצר רעה ויגון ח'ו, ובזכות זה תתברכו מאלוקי ישראל השוכן בציון בכל טוב, סלה.

חיים יצחק לובנסקי שו"ב, מלפנים בשווייטפורט, גרמניה, אהרן הירד שו"ב, מלפנים שו"ב בברעסלוב, גרמניה, ישעי' שו"ב מלפנים בעסען, גרמניה.

בשנה הזאת. חג שמחת התורה לנו ולכל ישראל, אי"ה בחוברת הבא יודפס מאמר גדול מיוחד לכבוד התורה.

חג נשואין

מו"ט לכ"ק הרה"צ הכיפורסם הגרול בתורה בוצ"ק חו"פ מו"ה פנחס שלום ראטענבערג שליט"א המכונה "דער קאסינער רבי" ולרעיתו היקרה הרבנית תחי' לנשואי בנם היקר החתן המופלג בתורה מר יוסף שליט"א עב"ג הכלה הבתולה המהוללה מרת עלקא תחי' בתו של הנכבר היקר מנחם מענדל פרוכטער נ"י, מנייר יארק.

הרה"צ ר' פנחס שלום שליט"א הוא מחשובי האדמו"רים בניו יארק ומעונו, 1121 לאנגפאלו עוו. בראנקס, נ. י.

הוא מגזע נאונים צדיקים וקדושים זצ"ה, מקאסין, זיריטשוב, טאשש, העליטש וקאזאווא.

הנשואין היה ביום א' צו, ו' ניסן, תרצ"ו.

יזכו לראות נחת מהם, תורה וגרולה במקום אחד, ויזכו לבנות ביתם בהרי ציון וירושלים.

קול קורא מהתאחדות השוחטים גולי גרמניה בארץ ישראל

אל כבוד אגודת השוחטים בכל מקומות שהם.

א. נ. מתוך צרה ומצוקה פונים אנהנו לכב' מארץ הקדושה בבקשתנו, למען הפנות את חשומת לב כב' לדברינו אלו, כדלקמן:

בודאי ידוע לכב', כי כון גולי גרמניה, שבאו בשנתים האחרונות ארצה, יש ג"כ שוחטים רבים, רובם ילודי פולניה, ששמשו שנים רבות בקהלות שונות, אשר בגרמניה, וכאלצו לעזוב את ארץ הרשעה הזאת, משום גזרת איסור השחיטה, שנגזרה שם לגמרי. והנה, בין השוחטים הללו ישנם אחדים, שעמדו בראשה של אגודת השוכים, ושנלחמו בעוז ובחירוף נפש, בעתונים ובאסיפות פומביות, נגד סכנת איסור השחיטה, שארבת להם עוד מלפני היטלר, ואח"כ בימי המחפכה של שנת 1933, כשקפץ עליהם רוגזו של "המנהיג" הושמו השוחטים הללו במאסר, גורשו בתוּך יד סן הארץ. כה נשבר ממה לחמם, שהיה כה איתן ובטוח, ביום זעם אחד.

ומחמת כמעט כל הארצות סגרו את שעריהם בפני ההגירה, שמו הנרדפים והנדכאים האלו את פניהם למקום מפלטם האחרון, היא ארץ אבותינו, וקוו למצא פה את מנוחתם ולחמם. אבל, לצערנו הגדול,

מודעה מכית החסידים דפולין

11—9 מאנטגאמערי סטריט
ניו יארק, נ. י.

גם בשנה זו אופים אנחנו מצה שמורה משעת
קצירה ומחינה, בלא שום מאשינערי, רק
הכל נעשה בידי אדם, כפי החלטת גאוני
וצדיקי רוסיא ופולין.

מצה שמורה — 20 סענט

בית האפיה והחנות 39 אמורני

הכתובת:

מר. קעללער, 287 העגרי סטריט
ניו יארק

בלטימורי, מד.

כל מיני בשר קניקנים וכרשאות הנעשים
בבית חרושת של יוראפישע סטריקטלי כשר
וואורשט המה בדקדוק רב בעניני הכשרות
מהחל עד כלה ומהודר בטעם ויופי. בעלי
בית חרושת, אנשי שם, נודעים לתהלה מר
טוביה מיללער, ומר יצחק דאוידאוויטש,
ועומד אצלם משגיח תמיד, ובהכשר ועד
הרבנים דבלטימורי, וכל איש ירא וחרד יוכל
לאכול וואורשט שלהם.

EUROPEAN KOSHER PROVISION CO.

Baltimore and Spring Sts.

Baltimore, Md.

די בעסטע געקענדעלמע עגגס

די בעסטע פרישע עגגס באקומט מען ביי
פירמע

ראטענבערג און שניידער
בראדערס

Rothenberg & Schnider
Bros., Inc.

Fresh Broken Eggs and Frozen

30 N. Green St. Chicago Ill.
Phone Monro 3535

ספרים יקרים

עולת ראיה, אגרות ראיה, טוב ראיה, הראיין, ראיה
מהימנא, ספור מפליא הנוגע לכבוד התורה.
מאת הרב שמואל ברוך שולמן.
רחוב הגר"א מוילנה, שערי חסד ירושלים.
כל שש החוברות. בעד דולר אחד.

יין כשר לפסח ולכל השנה

כל יין כשר הבא מאת

JOHN G. DORN

בחתמת הרבנים הנאונים המפורסמים
שליט"א הרב רא"ש פפער, והרב רש"א
הלוי פרדס, הרי זה יין כשר לפסח ולכל
השנה. כי נעשה בהשגחה מעולה על ידי
יהודים כשרים ונאמנים מהחל עד כלה.

John G. Dorn

322 E. Water Street,

Sandusky, Ohio.

איבעראשענדע נייעס!
100 כשר'ע קלאדינג סטארס איבער גאנץ אמעריקא וועלען פארקויפן
סוטס און אווערקאומס, צו האלסייל פרייווען דירעקט צום קאנסומער

די

47 קאנאל סטריט, ניער ארטשאַרד
 טעל. אַרטשאַרד 4-0574

סאָמניינד קלאַדינג עקסמשיינדזש

כשר'ע נאָן-שעטנו סוטס

שבת און יום טוב געשלאָסען. — זונטאָג אָפען ביז 4 א זויגער —

וועט בקרוב עפענען 100 סטארס איבער גאנץ אמעריקא וואו ס'וועט פארקויפט ווע-
 ערן סוטס און אווערקאומס כשר'ע אָהן שעטנו צו האלסייל פרייווען.

א נארמענט וואָס יעדער ריטיילער פארקויפט
 פאר 30 דאלאר, וועלען מיר
\$17.50 פארקויפן פאר — — — —

א נארמענט וואָס יעדער ריטיילער פארקויפט
 פאר \$40 וועלען מיר פאר-
\$25.00 קויפן פאר — — — —

מיר האָבען אויך א מוירטשענט טיילאר דע-
 פארטמענט וואָס מיר פארקויפן צו האלסייל
 פרייווען.

א מוירטשענד טיילאר סוט מיט אימפארטיר
 מע ענגליש סטאַנד, וואָס ווערט פארקויפט
 פאר \$60.00 וועלען מיר פאר-
\$35.00 קויפן פאר בלויז — — — —

א סוט אָדער אָווערקויט וואָס ווערט גע-
 מאַכט צו אָרדער (אויף צו פיטען), און
 ס'ווערט פארקויפט איבעראל פאר \$50.00 —
 וועלען מיר דאָס מאַכען פאר
\$27.75 בלויז — — — —

איהר קענט קומען איצט און אָרדערן אייערע סוטס מיט אַ קליינעם דעפאזיט, און איהר קאָנט
 עס ארויסנעהמען ווען איהר ווילט, אפילו אויף פסח. מיר האָבען שוין אַלע ספריינג סטיילס און
 בעסטע סחורה, אין אַלע אונזערע דפארטמענטס.

אַלע סוטס וואָס מיר מאַכען זיינען "נאָן שעטנו". געמאכט אונטער דער השגחה פון אַנדער
 הרבנים. די גרעסטע רבנים פון אמעריקא און איראפא, זיינען מסכים אויף אונזערע באַ-
 דינגונגען און צופרידענהייט און כשר'ע סוטס אין אָווערקאומס אָהן שעטנו.

אַ בשורה טובה פאַר די אידען פון דער איסט סייד

דאָס מיר האָבען געעפענט אונזער נייעס סטאָר אין 47 קאנאל סטריט ניער ארטשאַרד סטריט
 אויפ'ן ערשטען פלאַך

מיר ספעציאליזירען זיך אין פרינק אלבערס, קאטאוואייס, סמאלערס, סאקסידאס, אויך פ ק ע ס
 סאָהער'ס און טראַפּעקאָס פּעד \$8.75 א זומער סוט. אויך די זעלבע וואַרע אין פרינק אַלבערס
 מען קען באַקומען אין סטאָק אַלע סוטס, נאָר די וואָס ווילען צו אַרדער דארפן געבען זייער אָרדער
 יעצט וויל דאָס נעמט 3 וואָכען ביז דאָס ווערט פארטיג. פאר'ן סויל וואָס מיר עפענען דעם נייעס סטאָר,
איין דריטעל אַרונטער פון מאַרקעט פרייו